

Guri Mette Vestby

# Ungdom, IKT og lokaldemokrati?



**NIBR**  
Norsk institutt for  
by- og regionforskning

NOTAT 2009:109

Tittel: **Ungdom, IKT og lokaldemokrati?**

Forfatter: Guri Mette Vestby

NIBR-notat: 2009:109

ISSN: 0801-1702  
ISBN: 978-82-7071-785-9  
Prosjektnummer: O-2241  
Prosjektnavn: Ungdom, IKT og lokaldemokrati

Oppdragsgiver: Kommunal- og regionaldepartementet (KRD)  
og Barne- og likestillingsdepartementet (BLD)

Prosjektleder: Guri Mette Vestby

Referat: Rapporteringen retter søkelyset på hvordan det er gjort forsøk på å benytte nye former for informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT) for å styrke ungdoms deltakelse og innflytelse i lokalpolitisk sammenheng. Siden utviklingsprosjektet i noen kommuner ikke gikk som forventet, er dette en rapportering der vi søker å finne mer generelle forklaringer til hvorfor dette verktøyet alene ikke fremmer medvirkning eller styrker kommunikasjon mellom ungdom og kommunale myndigheter, inkludert lokale politikere.

Sammendrag: Norsk

Dato: April 2009

Antall sider: 45

Utgiver: Norsk institutt for by- og regionforskning  
Gaustadalléen 21  
0349 OSLO

Vår hjemmeside: Telefon: 22 95 88 00  
Telefaks: 22 60 77 74  
E-post: [nibr@nibr.no](mailto:nibr@nibr.no)  
<http://www.nibr.no>

Org. nr. NO 970205284 MVA

© NIBR 2009

# Forord

Dette prosjektet retter søkelyset på om og hvordan nyere former for informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT) kan tenkes å ha positiv innvirkning på ungdoms medvirkning og deltakelse i lokalpolitisk virksomhet, og derigjennom bidra til en fornyelse av lokaldemokratiske prosesser. I dette notatet forsøker vi å analysere årsakene til at IKT ikke fungerer som verktøy i denne sammenheng, slik en hadde grunn til å forvente. Dette kan vi høste lærdom av. Vi bruker datamateriale som var fremskaffet i et prosjekt med samme navn som Kommunal- og regionaldepartementet (KRD) og Barne- og likestillingsdepartementet (BLD) var oppdragsgivere for. Dette var et utviklingsprosjekt som skulle drives i noen få kommuner i perioden mellom 2004-05 og 2007. Vi har også kontaktet kommunene igjen i begynnelsen av 2009.

Sosiologene Guri Mette Vestby og Yngve Carlsson har arbeidet med dette prosjektet, med Vestby som prosjektleder. Carlsson sluttet på NIBR mens arbeidet pågikk, og er nå seniorrådgiver i Kommunenes sentralforbund (KS). Han takkes for arbeidet med intervjuing og for verdifulle kommentarer.

Det er mange som skal takkes for velvillig å ha stilt opp på intervjuer og delt sine erfaringer og innsikter med oss; både ungdom, politikere og ansatte i kommunene.

NIBR april 2009

Berit Nordahl  
Forskningsjef

# Innhold

Forord.....	1
Sammendrag .....	4
1 Tema og perspektiver.....	7
1.1 Kan IKT bidra til å fornye lokaldemokratisk praksis? .....	7
1.2 Ungdoms medvirkning og deltakelse .....	7
1.3 Kan tilgjengeligheten til lokalpolitikk økes med nye kommunikasjonsformer?.....	9
1.4 Teknologi tilbyr roller som produsenter, avsendere, mottakere og dialogpartnere.....	10
1.5 Metoder og case-prosjekter.....	10
1.5.1 Utviklingsprosjekt med kommunene som prosjekteiere .....	11
1.5.2 Rapportering fra prosjekter som stoppet opp.....	11
1.5.3 Metoder som ble anvendt i prosjektet.....	12
2 Hva skjedde i kommunene? .....	13
2.1 Bakgrunn for utvelgelse av kommuner .....	13
2.2 Larvik: teknologisk informasjon, dialog og medvirkning? .....	14
2.2.1 Ungdoms medvirkning som kontekstuell føring.....	14
2.2.2 Larvik: intensjoner, praksis og erfaringer.....	15
2.2.3 Larvik: eget nettsted for ungdom.....	17
2.2.4 Larvik: Etterord 2009 .....	18
2.3 Øvre Eiker: teknologisk informasjon, dialog og medvirkning?.....	20
2.3.1 Øvre Eiker: intensjoner, praksis og erfaringer .....	20
2.3.2 Øvre Eiker: eget nettsted for ungdom .....	21
2.3.3 Ungdoms medvirkning som kontekstuell føring.....	21
2.3.4 Øvre Eiker: Etterord 2009 .....	23
2.4 Lillesand og Birkenes .....	24
2.4.1 Lillesand og Birkenes: nettavis for ungdom .....	25
2.5 BLUB: etterord 2009 .....	27
3 Sammenfattede drøftinger og analyse.....	28
3.1 Innledning.....	28
3.2 Elektronisk kommunikasjon mellom ungdom og voksne.....	28
3.2.1 E-post for kontakt og dialog?.....	29
3.2.2 Kommunens nettsider som informasjonskanal?.....	29
3.2.3 Nettbaserte dialoger og debatter via kommunens hjemmeside? .....	30
3.3 Et spørsmål om tilgjengelighet.....	31
3.4 Ungdomsbaserte nettsider.....	33
3.4.1 Forsøk på å etablere lokale nettsteder for ungdom.....	33
3.4.2 Nye nettsamfunn er attraktive og konkurrerende arenaer .....	36

---

3.5	Ungdom og IKT-basert medvirkning: fokus på voksenrollen .....	38
3.6	Oppsummering: demokrati, deltakelse og teknologi.....	40
	Litteratur.....	42

# Sammendrag

*Guri Mette Vestby*

## **Ungdom, IKT og lokaldemokrati?**

NIBR-notat: 2009:109

Dette prosjektet retter søkelyset på om og hvordan nyere former for informasjons- og kommunikasjonsteknologi kan tenkes å ha positiv innvirkning på ungdoms medvirkning og deltakelse i lokalpolitisk virksomhet, og derigjennom bidra til en fornyelse av lokaldemokratiske prosesser. De to kommunene Larvik og Øvre Eiker ble i utgangspunktet invitert til å delta i et utviklingsarbeid som kommunene selv skulle drive og NIBR skulle følge og evaluere. Disse kommunene hadde det vi antok ville være en form for "startkapital" ved at de både hadde utmerket seg som særlig aktive for å involvere innbyggere i lokalt utviklingsarbeid gjennom ulike prosjekter, og ved at de i flere år hadde jobbet med ungdom og medvirkning. I tillegg hadde de teknologiske forutsetninger (teknologi, kompetanse og infrastruktur) på plass eller under etablering. I tillegg meldte Lillesand og Birkenes kommune sin interesse med et felles prosjekt om elektronisk ungdomsavis, som dels skulle driftes fra ungdomsskoler og dels kobles opp mot barne- og ungdomsrådets virksomhet. Utviklingsprosjektet startet opp høsten 2005 og skulle avsluttes i løpet av 2006. Deltakelsen innebar ingen økonomisk støtte eller stimuleringsmidler.

Det viste seg å bli problematisk i alle tre kommunene å få dette prosjektet i gang med en mer systematisk utprøving av IKT-bruk for å fremme medvirkning og deltakelse. Ytterligere forsøk på å restarte det hele i 2007 strandet også. Følgen ble at det som NIBR hadde tenkt å evaluere ikke var tilstede som konkret praksis eller erfaringer i kommunene. Når vi nå formidler erfaringer fra disse forsøkene, er det fordi vi tross alt satt på en god del datamateriale og fordi det kan være noe å lære av forsøk som strander, like mye som fra "best cases".

Den overordnede problemstillingen som vokste fram etter hvert som ting stoppet opp, var derfor "hvorfor er ikke dette veien å gå?". Utgangspunktet var en forventning om at ungdoms utbredte bruk av ny teknologi (som e-post, elektronisk dialog og debatt på hjemmesider og (etterhvert) nettsamfunn, chattegrupper, blogging, elektronisk info-søk etc.) kunne tilsi at slike verktøy også ville være velegnede til å styrke informasjon og kommunikasjon mellom ungdom og kommunale myndigheter (administrative så vel som politiske). Erfaringer fra ungdoms medvirkning hadde vist at det mange steder var problematisk at unge involveres i prosesser der form og uttrykksmåter var fremmede for dem, noe som ikke bidro til å skape engasjement for lokalpolitiske saker.

Ingen av forsøkene på å styrke informasjonsflyt og dialog med ungdom via elektroniske kanaler førte fram. Det viste seg at ungdom bare unntaksvis sender e-

post til politikere, og det synes heller ikke som politikere på sin side bruker e-post for å nå ungdomsbefolkningen, selv om andre studier viser at e-post har senket terskelen for kontakt med den voksne del av lokalbefolkningen. Både ungdom og politikere framholder at det er mye bedre med direkte og personlig kontakt. Ungdom uttrykker selv hvor viktig det er at de har tillit til voksne, politikere eller ansatte i kommunen, som er i posisjon til å hjelpe dem og åpne for at ungdoms behov og ønsker fremmes. Dette dreier seg også om sårbare situasjoner som unge står i og som de trenger voksensamfunnets bistand i. Tillit mener de skapes ved personlige møter og samtaler. Forsøk i en av kommunene på en elektronisk ”Spørretime” til politikere førte for øvrig heller ikke til at voksne innbyggere tok tastaturet i bruk, - men de fortsatte å banke på ordførerens åpne dør.

Ungdom vi intervjuet (som i utgangspunktet var litt interesserte i kraft av sin funksjon i ungdomsråd eller styre i fritidsklubb), brukte ellers i svært liten grad kommunenes hjemmesider for å holde seg orientert om lokalpolitiske saker. En hovedforklaring til dette er sannsynligvis at det stort sett var de vanlige saksutredningene og planene som lå ute på nettet, og disse er ofte holdt i en for ungdom formell og byråkratisk tone. Det ble ikke gjort noen forsøk på å ”omskrive” saker som var av spesiell interesse for ungdom for å gjøre tilgjengeligheten bedre, ei heller ble noen slike saker ”løftet fram” og synliggjort. En måtte være spesielt interessert for å finne fram til ungdomspolitiske saker eller få øye på det ungdomsinteressante i allmenne saker, for eksempel innen by- eller stedsutvikling. Det var også lite eller ingen informasjon som var lagt ut om (barne- og) ungdomsrådets virksomhet og hva slags saker de jobbet med.

Kommunenes hjemmesider var tenkt brukt til dialog og debatt for både voksne innbyggere og ungdom, og ulike debattforum og diskusjonssider ble etablert. Men de ble så å si ikke brukt. De få innleggene som var der var spede forsøk fra administrasjonens side på å få i gang debatt. Verken voksne eller ungdom fant at dette var viktige arenaer for meningsdanning og debatt, noe som for øvrig er i tråd med andre undersøkelser om e-demokrati og bruk av kommunenes hjemmesider.

Konkrete planer ble lagt i både Øvre Eiker og Larvik for å få etablert egne nettsider – eller en egen nettportal – for den lokale ungdommen. Ungdom som var valgt til (barne- og) ungdomsrådet var involvert og jobbet en god stund med å finne fram til design, innhold, teknologiske løsninger for tilgang og debatt etc. Dels gjorde de dette i samarbeid med et eksternt firma. Det var meningen at disse nettsidene skulle driftes av ungdom i samarbeid med kommuneadministrasjonen. Innholdet var delvis tenkt å være informasjon fra rådet mht. hva slags saker de jobbet med, for å synliggjøre lokalpolitikken for bredere lag av ungdomsbefolkningen og muligens å skape debatt om saker slik at rådet hadde et visst mandat i spesifikke saker. I tillegg var det meningen at det skulle være informasjon fra kommunen til ungdomsbefolkningen om spesielle tjenester og ordninger som var særlig aktuelle for dem og som fungerte som en type elektronisk ungdomsinformasjon. Dessuten var det viktig for de unge at dette skulle være elektroniske oppslagstavler for ”alt som skjedde” eller skulle foregå i lokalsamfunnet; som kulturarrangementer, konserter, sportsbegivenheter, skoleturneringer og lignende. Endelig var det meningen at nettsidene skulle være debattarenaer for ungdom, - men der også voksne i administrasjonen eller de lokale politikerne kunne gå inn og få innsikt i og kunnskap om hva som rørte seg blant

ungdommen, og hva slags synspunkter og behov de hadde. Men heller ikke slike nettsider for ungdom ble realisert i den perioden vi fulgte kommunene.

Forklaringene ligger på flere plan. For det første krever det tid og tålmodighet, og de drivende ungdommene ble dels skiftet ut, dels mistet de motivasjonen eller ble offer for tidsklemma. Det er ofte aktiv ungdom som sitter i ungdomsråd og lignende, og de har mange andre interesser og aktiviteter på gang i tillegg til skolearbeid som krever mye. Noen anførte dessuten at motivasjonen sank da de erfarte at det ikke førte så mye med seg å arbeide med innspill og forslag for å få innflytelse. Manglende medvirkningsresultater i denne perioden kan se ut til å ha påvirket motivasjonen negativt i en av kommunene. I den andre kommunen var det en annen situasjon: barne- og ungdomsrådet lå nede, men barn og unge ble involvert i en rekke andre utviklingsprosjekter og lokal planlegging gjennom direkte samarbeid og samhandling som kanskje gjorde nettbasert dialog mindre aktuell?

En medvirkende årsak til at nettsidene aldri ble realisert tror vi dessuten var at det på dette tidspunktet ble mye diskusjon blant de voksne om tilgang, anonymitet, redaktøransvar, etikk og lignende. Disse diskusjonene var viktige, men bremsset framdriften. På slutten av den perioden vi snakker om kom de første nettsamfunnene av typen Myspace, Facebook og Nettby, der selvpresentasjon og kontakt med andre unge ble gitt helt nye muligheter. Disse skulle etter hvert bli sterke konkurrenter til oppmerksomheten rundt lokale nettsider og tilby et helt annet ungdomsunivers. Når Larvik nå i 2009 på ny har tatt opp idèen med lokal nettside, blir det interessant å se hvordan de fyller den og klarer å drifte den. Vi ser muligheten for at en slik lokal nettside kan fylle en viktig funksjon når det gjelder kontakten mellom ungdomsrådet og annen ungdom i kommunen, styrke rådets representativitet, spre informasjon og kanskje øke interessen for lokalpolitisk virksomhet.

Erfaringene fra den elektroniske nettsiden som ble etablert på en ungdomsskole i Birkenes, som en slags skoleavis på nettet, er også tatt med i denne rapporteringen. Som sjanger representerer dette en mellomløsning som er relativt sterkt voksenkontrollert og knyttet opp mot skolearbeid, men som samtidig utvider tradisjonell skolevirksomhet. Uansett viste det seg å være tidkrevende å etablere og drifte, noe som blant annet bidro til at ikke alle skoler som skulle være samarbeidspartnere deltok. I dag er den ikke i funksjon.

Vi retter i denne rapporteringen også søkelyset på voksnes rolleutøvelser: det synes være undervurdert hvor krevende det er både tidsmessig og kompetansemessig på å se seg oppgaver i tilknytning til ungdom og medvirkning generelt og med IKT spesielt. Heri ligger en ”skjult” kompleksitet som vi mener faktisk er en relativt kritisk faktor. Særlig i de tilfelle der dette kommer på toppen av mange andre oppgaver. Vi synes dessuten det er nødvendig å spørre om det er slik at utviklingsorienterte kommuner som har koblet seg på en lang rekke forsøks- og forskningsprosjekter når et tak på hva det er mulig å engasjere seg i i tillegg til den ordinære virksomheten.

Avslutningsvis må vi konkludere med at det ikke er verktøyet IKT i seg selv som vil bidra til medvirkning og engasjement, men saksfeltets innhold og relevans, formen som brukes for å kommunisere dette, politikere som tar initiativ og er interesserte, og holdning til og praksis rundt medvirkning og deltakelse i sin alminnelighet.



# 1 Tema og perspektiver

## 1.1 Kan IKT bidra til å fornye lokaldemokratisk praksis?

Hovedfokus i denne studien er rettet mot de muligheter og utfordringer som ligger i bruk av informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT) for å styrke lokaldemokratiets funksjonsmåte overfor ungdomsbefolkningen. Mange mener at vi nå står ved en kritisk skillevei og på terskelen til en ny tid, der spørsmålet er om det er mulighetene til forvitring eller til fornyelse av lokaldemokratiet som vinner frem. Kommuner prøver å ta i bruk ny teknologi i bestrebelsene på å fornye lokaldemokratiske prosesser. Målet er å øke interessen for lokalpolitiske saker, blant annet gjennom å ta i bruk internett for å *spre informasjon og kunnskap*. Å sørge for at tilstrekkelig og relevant informasjon når ut til innbyggerne er et viktig demokratisk prinsipp. Informerte medborgere vil bedre være i stand til å stille kritiske spørsmål og krav, og være et korrektiv til politikerne. Når ny teknologi tas i bruk er det også et mål å *bedre kommunikasjon* mellom kommunale myndigheter og innbyggerne, herunder ungdommen. Økt dialog vil ikke bare kunne ha betydning for ungdom og deres muligheter for deltakelse og innflytelse. Like viktig vil det være å gi voksne politikere og ansatte i kommunen større innsikt i unges livsbetingelser og unges opplevelse av lokale forhold som har betydning for dem. Ved utprøving av ulike former for IKT kan en identifisere føringer og barrierer slik de oppleves fra både unges og voksnes ståsted, dvs. at aktørperspektivet vil være viktig i denne sammenheng. Teknologibruken endrer både aktørenes roller og relasjonene mellom aktørene (Vestby 2001).

## 1.2 Ungdoms medvirkning og deltakelse

Unge i dag er mindre delaktige i politikk og lokaldemokratiske prosesser enn det som anses ønskelig. Nasjonale myndigheter framhever at ungdom bør gis bedre muligheter til deltakelse og innflytelse, og dette ble blant annet fremhevet i forbindelse med den samlede oversikten over Regjeringens mål og innsatsområder i statsbudsjettet 2008, som hadde et eget avsnitt om å ”Styrke barn og ungdoms deltakelse og innflytelse i samfunnet”. Studier av ungdoms politiske engasjement fra 1970-tallet og frem til i dag viser at ungdom er mindre politisk aktive i betydningen partipolitisk medlemskap og deltakelse (Berglund 2007). Men det har vært en klar oppgang når det gjelder *protestaktivisme og aksjonsorientert politisk adferd*, dvs. at engasjementet endrer sin uttrykksform (Nørbech 2001, Ødegård og Berglund 2008). Det finnes dessuten mange eksempler på at Internett brukes for så vel nettverksbygging, informasjon, meningsdanning og aksjon/påvirkning (Storsul m.fl. 2008).

Dette ble blant annet dokumentert i Maktutredningens bok ”Ungdom, makt og mening” (Engelstad og Ødegaard 2003).

Ny teknologi er én nyskaping som har ført til vesentlige endringer i løpet av 10-20 år. En annen nyskaping er at det i løpet av den samme tidsepoken er etablert nye fora for medvirkning som har endret lokaldemokratisk praksis; for eksempel har over tre firedeler av norske kommuner *barne- og ungdomsråd* som på ulike måter deltar i politiske beslutningsprosesser og kommer med innspill til politikerne (Kommunedatabasen). Ungdom har fått en helt annen rolle og posisjon enn de hadde tidligere (Vestby 2003). De blir i langt større grad lyttet til og involvert i ulike beslutningsprosesser. Det finnes mange eksempler på at de har vært delaktige og har hatt innflytelse på svært forskjellige saker: fra anlegg og arealer for idrett, skating, ridning, badeplasser og møteplasser, til kino, konserter, helsetilbud, ungdomshus, kollektivtransport, mopedparkering, utekontaktvirksomhet og stedsutvikling. Listen kan gjøres mye lengre, men poenget er at de unge mange steder påvirker beslutninger og medvirker til at ting blir satt i gang, satt på dagsorden eller arrangert.

Begrunnelsene som anføres for ungdomsmedvirkning og deltakelse er sammensatte, men de viktigste er forankret i *demokratirelaterte forhold*: for det første at ungdom har en rett til å ytre seg i saker som angår dem, for det andre at saker blir bedre belyst ved også å få med et ungdomsperspektiv, og for det tredje at praksis med ungdoms deltakelse og medvirkning kan bidra til utvikling av demokratisk kompetanse. Det er altså både den enkelte og samfunnet som kan dra nytte av ungdomsmedvirkning. Dette er vesentlige begrunnelser som også anføres i den nylig vedtatte Storingsmeldingen ”Eit sterkt lokaldemokrati” (nr. 33 2007-2008), som har et eget kapittel om ”Unge i lokaldemokratiet”.

Rettighetsprinsippet er forankret i FN’s konvensjon om barns rettigheter, som Norge ratifiserte i 1991. Konvensjonen gjelder også for ungdom, og den slår fast at barn og unge har rett til å si sin mening i alle saker som angår dem (§12). Konvensjonen ble inkorporert i norsk lov i 2003.

At ungdoms synspunkter og erfaringer tilfører saker noe verdifullt, slik at politikk og tjenesteproduksjon ”treffer” bedre, er en erkjennelse som kommer klart til uttrykk i nasjonale strategier. Men det er likevel svært varierende lokale erfaringer på dette feltet, særlig med hensyn til form og prosesser. I Stortingsmeldingen om barn og unges oppvekstmiljø (nr. 39 – 2001-2002) slås det fast at det er ”store forskjeller mellom kommunene når det gjelder mandat, muligheter for deltakelse, myndighetsområder, grad av innflytelse, muligheter for kontakt og samarbeid mellom barn, ungdom og kommunen og resultater”. Det synes også som det varierer en god del når det gjelder grad av innflytelse, samt i forhold til oppslutning og engasjement i den allmenne ungdomsbefolkningen ( bl.a. Lidèn 2003, Vestel, Ødegård og Øia 2003).

Denne tematikken berører sentrale arbeidsfelt i de to departementene som bidro med forskningsmidler til prosjektet som datamaterialet for dette notatet er hentet fra; Kommunal- og regionaldepartementet (KRD) og Barne- og likestillingsdepartementet (BLD). KRD arbeider blant annet med styrking av lokaldemokrati, utvikling av kommunal forvaltning og styring, samt stedsutvikling. BLD har i mange år drevet utviklingsarbeid og politikkutforming på feltet barn og unges medvirkning. Gjennom et eget utviklingsprosjekt kunne det bli mulig å prøve ut demokratiutvikling ved hjelp av IKT og få et nytt kunnskapsgrunnlag for

innovative tiltak på feltet. Ungdommens Demokratiforum, som ble opprettet av daværende Barne- og familiedepartementet for å få unegs syn på tiltak som kunne øke deres innflytelsesmuligheter i samfunnet, kom i 2001 med forslag som berørte denne tematikken. Ett av forslagene gikk ut på at det skulle settes av midler til et prosjekt for å bruke IKT til utvikling av demokrati ”*som skal stimulere til å gjøre det enklere å stemme, enklere tilgang til informasjon og gjøre det enklere å komme med innspill i demokratiske prosesser*”. Forslaget ble imidlertid ikke tatt videre, og Demokratiforumet ble ikke videreført.

### 1.3 Kan tilgjengeligheten til lokalpolitikk økes med nye kommunikasjonsformer?

IKT-mulighetene kan åpne for interessante endringer ved at langt flere unge kan delta, informasjonsflyten kan forenkles og politikerne kan nå utenom de tradisjonelle politiske møtefora som ungdom ofte føler seg fremmede i. Når mange av de lokale medvirkningsforsøkene i varierende grad er vellykket sett med de unges øyne, har det mye å gjøre med formen disse prosessene gis. Unge inviteres mange steder til tradisjonelle kommunalpolitiske møter med helt spesielle kulturelle koder for handling, samhandling og ytring (Brattvåg 1999). Til sammenligning tilbyr for eksempel Internett helt andre kulturelle regler for dialog og kommunikasjon, og spørsmålet er om disse formene er nærmere ungdomskulturelle uttrykksformer og at terskelen for deltakelse derved reduseres.

IKT rommer blant annet nettbaserte teknologiformer, som e-post, chattegrupper, blogging, debattfora på kommuners hjemmesider og avisers nettutgaver, virtuelle møtesteder og nettsamfunn, samt mobiltelefon med ulike kommunikative funksjoner. Elektronisk kommunikasjon dreier seg både om enveis-basert informasjonsspredning og toveis-baserte dialoger og samhandlingsprosesser, inkludert nettdiskusjoner. Ungdom er storforbrukere av en del typer teknologi, i sum er særlig pc med internett og mobiltelefon sentralt i deres hverdagsliv. For dagens unge er det nesten umulig å tenke seg ikke å ha tilgang til slike teknologiske verktøy og dialogformer. Teknologien har en vesentlig innvirkning på deres tidsbruk og forvaltning av sosiale relasjoner. Den har forandret kommunikasjon, informasjon og kontaktmuligheter- og former, ikke bare ungdom imellom, men også mellom unge og voksne. Men det er ikke mer enn en halv generasjon siden disse mulighetene ikke fantes eller ikke var tilgjengelig for alminnelig bruk, enten det er nytteformål eller lek og underholdning vi snakker om. Nyere teknologi har for øvrig forandret grenseflatene mellom lek og nytte, underholdning og forvaltning av sosiale relasjoner.

Om ungdomsbefolkningen i en kommune vil benytte de nye informasjons- og kommunikasjonsmulighetene som tilbys, vil imidlertid ikke bare avhenge av teknologiens eksistens, men av *måten* den tas i bruk på. Bruksmåter dreier seg om både teknologiske, innholdsmessige og samhandlingsmessige elementer. Det er *teknisk* mulig for kommunens administrasjon eller politikere å legge ut lokalpolitisk stoff på sine hjemmesider og invitere til ”digitale diskusjoner” på Internet. Dette alene vil neppe øke dialog og deltakelse dersom ikke det *innholdsmessig* oppleves som relevant eller interessant, eller dersom *samhandlingen* viser seg å være mer enveis ved at det er de voksne som alene skal argumentere for sine oppfatninger. Men mange

elektroniske kommunikasjonskanaler kjennetegnes ved at de har en interaktiv karakter som øker muligheten for to-veis kommunikasjon og deltakelse.

## 1.4 Teknologi tilbyr roller som produsenter, avsendere, mottakere og dialogpartnere

Både ungdom og voksne kan fungerer i *rollene som både produsenter og avsendere, og som mottakere og dialogpartnere*. Vi var blant annet interessert i om ungdom benytter seg av Internet til å skaffe seg lokalpolitisk informasjon og holde seg orientert. Erfaringene fra kommuners bruk av IKT i en rekke europeiske land hadde vist at teknologien så langt var mest benyttet til *informasjon og konsultasjon*, og i mindre grad til deltakelse (Hoff et al. 2000, Christensen og Aars 2002, Statskonsult 2002). Derfor ønsket vi gjennom et forsøksprosjekt med målrettet IKT-bruk å få svar på om ungdom da ville komme med innspill og forslag for å søke å påvirke faglig og politisk behandling av spesielle saker. Spørsmålet var også om ungdom ville bruke ulike former for IKT til å delta med aktiv meningsytring i debatter eller til å kommunisere med lokale politikere. Det ville dessuten være interessant å se om politikerne på sin side vil ta i bruk IKT for spesielt å nå lokale ungdomsgrupperinger, og om det i så fall ikke bare var informasjonspredning, men også interaksjon. Benytter politikerne denne muligheten til å komme i aktiv dialog med ungdomsbefolkningen og få innsikt i deres lokalkunnskap og synspunkter?

Vi ønsket også å rette søkelyset på hvilken *form* e-debattene ville anta, for eksempel om de preges av meningsutveksling eller av lukkede meningsytringer. Et annet spørsmål var om det er noen forskjell på hvilke *temaer* som er oppe i e-fora sammenlignet med temaene ellers i den lokale offentlige debatten. Dersom elektronisk kommunikasjon mellom ungdom og lokalpolitikere og lokale myndigheter blir en ny arena for meningsutveksling og meningsdanning; får dette også implikasjoner for *innholdet* i kommunikasjonen? Hva slags saker og perspektiver som settes på dagsordenen kan endres dersom kommunikasjonen og derved informasjon utformes så vel ”nedenfra” som ”ovenfra”.

I tillegg til de perspektiver som er nevnt, ønsket vi at prosjektene på ulikt vis ga oppmerksomhet til juridiske og etiske elementer: for eksempel redaktøransvar når unge legger ut stoff eller lager avis på nettet, spørsmål om bildebruk, sertifisering av informasjonssikkerhet, spørsmål om bruk av passord og om anonymitet/identifisering ved politiske dialoger eller avstemminger.

## 1.5 Metoder og case-prosjekter

Dette prosjektet skulle altså undersøke om bruk av ny teknologi på nye måter kunne styrke ungdoms deltakelse i lokalpolitikken, både ved at informasjon ble lettere tilgjengelig og at dialog og debatt med lokale politikere ble etablert og fikk en form som i større grad virket inviterende for ungdom. Også kommunikasjon med kommunale myndigheter inngikk i dette. Motsatt var det tanken at også lokalpolitikere og kommuneadministrasjon kunne bedre kontakt med ungdomsbefolkningen og få innsikt i unges erfaringer, synspunkter og behov.

### 1.5.1 Utviklingsprosjekt med kommunene som prosjekteiere

NIBR tok initiativ til arbeidet med å etablere og evaluere innovative forsøk med nye former for teknologibruk med sikte på å øke ungdoms deltakelse i demokratiutviklende prosesser i noen kommuner. Vi ønsket å drive dialogbasert følgeforskning i et utviklingsprosjekt i noen kommuner.

Kommunene skulle selv være prosjekteiere og de som konkret utformet og drev de lokale prosjektene. Siden tanken var at en viktig del av prosjektet nettopp var at de unge selv skulle komme med forslag og innspill vedrørende innholdet, ble ikke dette fastlagt på forhånd. NIBR's rolle skulle være å komme med innspill til prosjektdesign som ivaretok bestemte dimensjoner og hensynet til visse sammenligninger når det gjelder teknologi, rolleutøvelser og samhandling. Når vi skulle gjennomføre en forskningsbasert evaluering av et prosjekt som vi selv hadde hatt idèen til, og som også innebar dialog med praksisfeltet underveis, måtte vi ha en klar bevissthet om vår egen rolleutøvelse og unngå å legge direkte føringer inn i prosjektet. Det betød at vi i stor grad overlot til kommunene å forme sine prosjekter på basis av hovedidèen om å bruke informasjons- og kommunikasjons-teknologi for å prøve ut nye former for dialog og samhandling mellom ungdom og kommunale myndigheter. Det overordnede målet var å styrke engasjement og involvering i lokalsamfunnsutvikling, og derved også styrke lokaldemokratiet.

Som beskrevet nærmere i neste kapittel henvendte vi oss til kommuner der det eksisterte det vi betraktet som *vesentlige forutsetninger* for å lykkes med et slikt utviklingsprosjekt:

- At kommunene generelt var opptatt av medvirkning og samfunnsengasjement blant innbyggerne
- At de var spesielt innstilt på å gi ungdom muligheter for medvirkning og innflytelse
- At de hadde teknologisk kompetanse, ressurser og teknologi til å drifte nye ordninger og praksisformer

### 1.5.2 Rapportering fra prosjekter som stoppet opp

De kommunene som ønsket å være med i et utviklingsprosjekt som NIBR skulle evaluere, har ikke fått noen økonomisk støtte til dette fra staten. Siden de var utviklingsorienterte kommuner med andre pågående prosjekter for medvirkning og innbyggerinvolvering, uttrykte de en klar egeninteresse av å delta. Kommunene skulle kjøre prosjektet i ”skoleårene” 2004-05 og 2005-06. NIBR's endelige evaluering skulle skje ved utgangen av 2006/begynnelsen av 2007. Allerede det første året i prosjektperioden ble det klart at det vi skulle følge og evaluere ikke var tilstede som prosjekt i kommunene slik de og vi hadde planlagt og forutsett. Av grunner vi forsøker å analysere i denne rapporten, strandet store deler av utviklingsprosjektene i disse kommunene, og det som NIBR skulle evaluere ”fadet ut” ettersom tiden gikk. Til slutt gikk det helt i stå. Sannheten er vel at det aldri tok av. NIBR's følgeforskning og prosessevaluering ble således annerledes enn planlagt ved oppstart.

I en tid der ny teknologi fører til store endringer i betingelsene for kommunikasjon og etablering og forvaltning av sosiale relasjoner, forventet vi (og de) at dette også ville få implikasjoner for informasjon, kontakt og samhandling mellom kommunale myndigheter og innbyggerne. Forventningen om at dette måtte være en vei å gå for å nå ungdomsbefolkningen slo ikke til, og det er viktig å finne svaret på ”hvorfors ikke?” Fravær av forventet endring bør da analyseres for å få kunnskap om betingelser og barrierer.

Når vi nå gjennomgår datamaterialet fra de strandede prosjektene og formidler fra de analysene vi gjorde, er det fordi det tross alt ligger mye læring i det som ikke ble noe av. Det er vanlig å formidle ”best cases”, men det motsatte er langt sjeldnere. Alt utviklingsarbeid er prøving og feiling, og det er like viktig å analysere det som ikke blir vellykket for å lære av det. Denne rapporten er derfor en slik analyse.

### 1.5.3 Metoder som ble anvendt i prosjektet

Datamaterialet som ligger til grunn for beskrivelsen og analysene i denne rapporten bygger på følgende metoder:

- \* Personlige intervjuer med ungdom
- \* Gruppeintervjuer med ungdom (ungdomsråd, fokusgruppe)
- \* Personlige intervjuer med kommunens ledelse og ansvarlige for prosjektet i kommunen.
- \* Personlige intervjuer med politikere
- \* Personlige intervjuer med ansatte i kommunen
- \* Nettstudier: følge med på de aktuelle kommunenes hjemmesider og elektroniske dialogfora: studere teknologibruken og innholdet i relevante dialoger, debatter, informasjonsflyt og innflytelsesforsøk
- \* Nettstudier: gjennomgå ungdomsportaler og web-sider for ungdom i andre kommuner og fylker
- \* Dokumentstudier: foreliggende planer, prosjektbeskrivelser og rapporter.
- \* Litteraturstudier: annen forskning på feltet

## 2 Hva skjedde i kommunene?

### 2.1 Bakgrunn for utvelgelse av kommuner

I utgangspunktet ble to kommuner kontaktet: *Larvik og Øvre Eiker*. Disse kommunene ble valgt fordi de hadde utmerket seg i særlig grad med en rekke interessante prosjekter som på ulike vis dreier seg om å fornye det lokale demokratiet, endre dialog med befolkningen og øke engasjement i lokalpolitiske saker og stedsutvikling. De hadde dessuten kommet et stykke på vei med å ta i bruk ny teknologi i dette arbeidet, og dette bidro til at de kunne stille med teknologiske ressurser på startstreken (maskiner, infrastruktur, kompetanse). Dette gjorde at et utviklingsprosjekt ville ha et godt fundament å bygge på, samtidig som det kunne gi synergieffekter. Disse forholdene kan betraktes som en ”startkapital”, dvs. at de representerte en plattform av erfaringer og kompetanse som ville være relevant og nyttig når de skulle i gang med utviklingsprosjektet om ungdom, IKT og lokaldemokrati. Dessuten var det grunn til å anta at denne ”startkapitalen” også var uttrykk for holdninger og innstillinger som et slikt prosjekt er avhengig av for å lykkes. Begge kommunene var svært interesserte i å etablere utviklingsprosjekter og inngå i en samhandling med NIBR, og vi hadde samarbeidsmøter med representanter for kommuneledelsen i forkant.

Begge disse kommunene var med i KS-prosjektet ”*Den samfunnsaktive kommunen*”, der et sentralt mål var å utvikle folkevalgt-rollen og innbyggernes rolle som aktive bidragsytere med større muligheter for å kunne påvirke og ta ansvar i utviklingen av lokalsamfunnet. Dette prosjektet var etablert som en slags reaksjon mot at moderniseringsarbeidet i kommunene i hovedsak hadde fokusert på effektivisering av tjenesteproduksjonen. Rollen som består i å fremme en helhetlig utvikling av lokalsamfunnet, var blitt skjøvet i bakgrunnen. ”*Den samfunnsaktive kommunen*” rettet derfor søkelyset mot hvordan kommunen kunne styrke sin samfunnsrolle både ved å utvikle medvirkning/lokaldemokrati, men også gjennom å stimulere til nye former for lokale partnerskap og samarbeid.

Også andre prosjekter med særlig relevans for medvirkning og demokratiutvikling var etablert. I Larvik var det for eksempel prosjektet *Aktiv Borger*, hvor hensikten var å utnytte IKT maksimalt som verktøy for å utvikle og fremme borgerdialog og deltakelse. Gjennom IKT skulle en gi enklere og hurtigere tilgang på informasjon, gi større åpenhet, bedre muligheter for diskusjon, elektroniske avstemninger, bedre oversikt over politiske argumenter, og økt kontakt mellom innbyggerne og politikerne. I tillegg skulle borgerne få bedre informasjon om kommunale saker,

arbeidsmetoder og tjenestetilbud. Kommunen hadde en visjon om at den høsten 2005 skulle være Nordens fremste i anvendelse av IKT i sin borger- og brukerdiallog.

Øvre Eiker visjon "*Sammen skaper vi et livskraftig Øvre Eiker*" er både et verdigrunnlag og gir retning for en tenkemåte og arbeidsmåte basert på åpenhet og involvering. Denne ligger til grunn for en rekke ulike måter å la lokalbefolkningen medvirke i planlegging og utvikling av lokalsamfunnet, inkludert det å trekke med barn og unge.

Både Larvik og Øvre Eiker ønsket å ha et bredt anlagt prosjekt der de kunne prøve ut flere ulike former for teknologi som innholdsmessig blant annet kunne kobles opp mot pågående prosesser i kommuneplan/byplan og med stedsutvikling. Grunnen var at stedsutvikling er en konkret lokalpolitisk utfordring som innbyr til befolkningens deltakelse og som i vid forstand også dreier seg om oppvekstmiljø og livskvaliteter for ungdom. Dessuten var NIBR også i andre sammenhenger engasjert i stedsforskning og stedsutvikling. Noen erfaringer fantes i Larvik, der elever ved Brunla ungdomsskole hadde vært aktive medvirkere i byplanprosessen i Stavern. I Øvre Eiker hadde de lagt opp en langsiktig strategi for økt samfunnsengasjement hos barn og unge, der disse ble betraktet som likeverdige samfunnsutviklere som blant annet skulle gis en rolle i stedsutviklingen som en viktig del av prosessen med å utarbeide kommuneplanen.

## 2.2 Larvik: teknologisk informasjon, dialog og medvirkning?

Larvik med sine 40.000 innbyggere er en stor norsk kommune. Kommunen er en sammenslåing av kommunene Larvik, Brunlanes, Stavern, Hedrum og Tjølling. Larvik er for mange kjent som fergehavn for trafikkerings til Danmark, for sin Bøkeskog, Farriskilde, sommerferieparadiser og badestrender. Kommune er den sørligste i Vestfold fylke, og er kjent for er å være en foregangskommune når gjelder kommunal utvikling og modernisering. Kommunen var blant de første store kommunene som gikk over til en to-nivåmodell i Norge. Kommunen har vært i forkant når det gjelder å ta i bruk ny teknologi på en rekke områder, alt fra å effektivisere innkjøpsfunksjonen til å prøve ut nye former for demokratisk deltakelse.

### 2.2.1 Ungdoms medvirkning som kontekstuell føring

Før vi går nærmere inn på hva som konkret skjedde i Larvik, vil vi se litt nærmere på ungdoms medvirkning og deltakelse på dette tidspunktet, siden dette synes å være en vesentlig kontekst for føringer og barrierer.

Larvik har i mange år hatt eget *Ungdomsråd* (UR). Medlemmene (20) sitter fra elevrådene på ungdomsskolene og videregående. Ungdomsrådet har *mote- og talerett i komitéene*, men det er særlig i Kultur- og oppvekstkomitéen de føler de kan komme med uttalelser og forslag. Her har de den *direkte kontakten med politikere*. Men når det gjelder innflytelse er det ifølge våre informanter blant ungdom med erfaring fra UR i Larvik lite å vise til på dette tidspunktet. UR-lederen sier at de både har erfaringer med å *komme med innspill og med uttalelser*. "Veldig sjelden at vi ser noen resultater av uttalelsene...men vi går personlig og snakker med politikerne", sier en av de unge. De synes dette er bedre og at det kan være lettere å påvirke gjennom personlig kontakt.



Deres erfaringer var at det nytter lite å fungere som høringsinstans i saker som angår ungdom. UR i Larvik hadde lite gjennomslag for sine synspunkter og forslag i den perioden vi fulgte dem, samt tiden forut. Derimot forteller lederen at det nå er mye arrangementer; konserter, dataparty o.a. som UR er engasjert i på arrangørsiden. Dette kan ikke kalles å få politisk innflytelse, men dreier seg mer om å skape trivsel og opplevelser for unge på egne arrangementer. Det UR Larvik lyktes med i den perioden vi studerte prosjektet så ut til å være *arrangementer og protestaktivisme*, dvs. aktiviteter som egentlig ligger utenfor det politiske beslutningssystemet som UR inngår i. Et eksempel på dette var en streik og et demonstrasjonstog som UR arrangerte i forbindelse med at høringsuttalelsene vedrørende plassering av ny videregående skole, ikke hatt bidratt til løsningen som var ønsket av det store flertall av lærere og elever, samt UR. Det manglet ikke på engasjement fra ungdom i denne saken. UR-lederen forteller om ”Det største vi gjorde (ifjor)”: det var da UR arrangerte streik og demonstrasjon for denne saken: ”Vi ville *vise* at vi var imot...men den saken var kjørt...Vi organiserte hele greia...søkte oss selv om penger (!)...kontakta aviser og TV”. Han forteller om en av rektorene som var i mot og at elever som deltok fikk ”skulk”. Det var skolestreik, og de forteller om at de hadde streikevakter og plakater. Og demonstrasjonstog i byen der mellom 800 og 1000 elever deltok.: ”Vi (UR) gikk forrest. Det var det beste jeg har gjort i hele mitt liv!” De gikk til torget i byen. Ingen av politikerne var invitert av UR, men de var oppfordret til å komme. ”Men de kom ikke, de holdt seg unna...”.

Når de ikke nådde fram med høringsuttalelser og innspill, grep de til aksjonspreget handling med streik og demonstrasjonstog. I det løpende arbeidet syntes de det var bedre med personlig kontakt med politikere. Dette kan altså ses som de unges bakteppe og derved som kontekstuell føring for forsøk med elektronisk dialog og debatt. Ville muligheten for elektronisk informasjon, kontakt, dialog og debatt da bli tatt i bruk?

### 2.2.2 Larvik: intensjoner, praksis og erfaringer

Da utviklingsprosjektet startet, beskrev kommunen Ungdomsrådet og behovet for fornyelse: ”Dette er utviklet til et vitalt og livskraftig organ, med god struktur på kompetanseutvikling, møtестruktur, rådets plass og rolle i kommunen. Ungdomsrådets uttalelse og initiativ blir hensyntatt både av folkevalgt og administrasjon” (Intensjonsbrev fra rådmannen til NIBR 2004). Dette gir et annet bilde enn de erfaringer ungdommen formidlet til oss. Men på et vesentlig punkt erkjente kommunen behovet for fornyelse av ungdomsrådets medvirkningsformer. Kommunen hadde foretatt en enkel evaluering av rådets medvirkningsformer, og oppsummerte at det ”i mye større grad (burde) fungere på ungdommens egne premisser” og at det ”roper på nye kommunikasjonsformer”. Selv om ungdommene ga uttrykk for at de følte seg ivaretatt i den forstand at de voksne hadde vært hyggelige og imøtekommende når de unge deltok i de ulike politiske komitéene, mente de unge at en del forhold kunne vært lagt bedre til rette med tanke på aktiv deltakelse. ”Dette gjelder spesielt språk og struktur. Ungdommene har hatt problemer med å forstå hva som er skrevet/presentert, både muntlig og skriftlig”. De så altså for seg at IKT-bruken kunne representere en mulighet for også å fornye formen på dialogene mellom ungdom og politikere.

På *Larvik kommunes hjemmeside* på nettet fantes det på forsiden klart og tydelig en rubrikk for medvirkning, diskusjon, høringer med mer. På det tidspunkt vi studerte nye former for lokaldemokratibyggende virksomhet lå disse mulighetene på kommunens hjemmeside: *\* delta i debatt/ \* innbyggerinitiativ/ \* e-børinger og \* e-borgerpanel*. Debattfunksjonen var fremhevet på hjemmesidens forside, og det var oppfordret til og lagt til rette for diskusjoner. Debattfunksjonens tilgjengelighet på forsiden er kanskje en nødvendig forutsetning for at den brukes, men ikke en tilstrekkelig forutsetning. Det fantes noen få innledninger til diskusjon skrevet av en kommunebyråkrat under *"Delta i debatt"*, blant annet om kommunedelplan for sentrum, framtidens læringsarena i Larvik (en viktig sak for ungdommen), samt en egen rubrikk for å starte en ny debatt om fritt valgt tema. Til sammen kunne vi telle fem innlegg på sidene i løpet av ett år. Ett av innleggene var av særlig relevans for ungdommen:

Byplanen for Larvik er sannsynligvis en av de viktigste avgjørelsene som tas for fremtiden av noe sittende kommunestyre. Ungdom i Larvik og fra Larvik må kjenne sin besøkestid etter at planen slippes 18. november og si fra - høyt og tydelig - hvordan VI vil at byen skal bli. Les mer på <http://www.op.no/kommentarer/article1303099.ece>

Dette innlegget om "En viktig sak også for ungdommen" hadde en adresse til Østlandspostens diskusjonssider – hvor det pågikk flere debatter som var lagret og systematisert slik at de kunne hentes fram elektronisk. At lokalavisen har denne funksjonen er selvsagt ikke overraskende. Debatter i lokalvisa har den fordel at de presenteres på papir for hele befolkningen – derved blir de også mer interessante å delta i nettopp fordi en kan regne med at ens synspunkter blir lest av mange. Når lokalavisa har lagt til rette for diskusjoner hvor papir og internett brukes om hverandre, er det kanskje urealistisk å forvente at kommunen skal holde i gang egne debatter på sine nettsider. Kanskje det er like greit å overlate denne funksjonen til lokalvisa – og kanskje styrke den, framfor å lage en konkurrerende offentlighet gjennom kommunens nettsider.

Våre forsøk på å følge med i diskusjonsforum og "siste innlegg" førte ikke noe med seg. Diskusjonsmulighetene ble knapt brukt i løpet av de to årene vi fulgte det.

Ungdom brukte overhodet ikke denne muligheten, og det var heller ikke noen forsøk på å nå ungdom spesielt via kommunens hjemmeside. Hjemmesiden fungerer stort sett som informasjonskanal ut til befolkningen, først og fremst om kommunale tjenester og virksomheter, men også om politiske organer og saker som var oppe til behandling. Mens vi fulgte dette, ble det ikke satt noe spesielt søkelys på lokalpolitiske saker som kunne være av spesiell interesse for ungdom. Heller ikke ble saker presentert i en språkform eller med en vinkling som kunne treffe ungdom bedre. Informasjonen om ungdomsrådets arbeid var dessuten svært sparsom, og var ikke egnet til å inspirere andre ungdommer til å engasjere seg.

I følge våre informanter i ungdomsrådet var det for øvrig i liten grad noen systematisk kontakt mellom rådets medlemmer og ungdom på de skolene de var valgt fra når det gjaldt saker det ble jobbet med. Det betyr at de verken fikk innspill til saker som skulle opp eller informerte tilbake til andre unge om det som skjedde. Nettet kunne vært en slik mulighet, men den ble ikke tatt i bruk.

I tillegg til internettmulighetene kunne det tenkes at ungdom og politikere kunne bruke e-post for nærmere dialog om saker. Dette kunne både være kommunikasjon mellom ungdom i ungdomsrådet og politikere de ellers traff i komiteearbeidet, eller det kunne være mellom ungdom generelt og lokalpolitikere. Siden de unge vi intervjuet var de som var eller hadde vært i ungdomsrådet, er det bare disse vi vet noe om. Men ingen av dem hadde heller noen særlig kontakt med lokale politikere på e-post, det var helt unntaksvis.

Det var liten grunn til at de unge skulle bruke de ”nye” elektroniske mulighetene. Å holde seg orientert via informasjon på kommunens hjemmeside, var noe de færreste syntes var aktuelt. Informasjonen som var tilgjengelig var ikke lagt til rette for ungdomsbefolkningen, verken i innhold (utvalgte saker eller utvalgte aspekter ved saker) eller i tilgjengelighet (lett å finne eller lett å forstå i kraft av språket og uttrykksmåten). Når det gjaldt nettbasert dialog og debatt, er det flere grunner til at dette ikke fungerte. For det første mente de unge det var bedre med personlig og direkte kontakt med politikere, dvs. det som ga dem mulighet for en muntlig samtaleform. For det andre brukte jo heller ikke voksne de nye mulighetene for dialog og debatt på kommunens hjemmesider, noe som signaliserte at dette ikke var noen viktig debattarena. Det var dessuten svært sparsomt med invitasjoner, og de få som fantes var det administrasjonen og ikke politikerne som sto bak. Og for det tredje var motivasjonen i utgangspunktet lav ettersom de unge hadde erfaringer som tilsa at det var vanskelig å påvirke politikere og få gjennomslag for sine innspill. Når de sjelden opplevde å ha noen særlig innflytelse gjennom de tradisjonelle kontakt- og samhandlingsformene, eller via sine formelle innspill og høringsuttalelser, hadde de liten tro på at elektronisk kommunikasjon kunne endre noe på dette.

### 2.2.3 Larvik: eget nettsted for ungdom

Men deltakelsen i utviklingsprosjektet innebar også planer om å lage et eget nettsted for Larviks ungdom, i regi av ungdomsrådet (UR). De ønsket å legge informasjon om UR ut på nettet, synliggjøre saker de jobber med, og få til nettmøter med både andre ungdom og lokale politikere. ”Det er veldig viktig å profilere seg på nett, for det er ingen andre som vet om det (UR)”, sa ungdom i Ungdomsrådet. Dette forteller samtidig at virksomheten i ungdomsrådet var relativt svakt forankret i ungdomsbefolkningen, og representantene uttalte også at de ikke hadde følelsen av at de skulle representere noen. I seg selv er dette en demokratisk utfordring, som for øvrig finnes mange steder og som mange har vært opptatt av.

UR-leder forteller at de planla et nettsted i tråd med det [www.hamarungdom.no](http://www.hamarungdom.no) hadde etablert, og de samarbeidet med eksterne konsulenter for å gi form og innhold til nettstedet. Både nyhetsside og et ”Speakers corner” der ungdom som ville kunne skrive innlegg og delta i debatt. ”Der kunne vi ha lagt ut diskusjoner i haugevis og folk kunne fått tak i oss personlig”.

Ungdoms entusiasme for en lokal nettside eller nettportal synes først og fremst å være knyttet til muligheten til å nå ut til andre unge med informasjon og til å etablere elektroniske diskusjonsfora og kommunikasjonskanaler for ungdom. Kanskje kunne dette bidra til å styrke samfunnsengasjement blant ungdom og derved mer oppslutning om ungdomsrådets arbeid. De så også for seg at politikerne, ved å gå inn

på en slik side, kunne få kunnskap om ungdoms synspunkter og erfaringer, behov og ønsker.

Men nettstedet ble ikke realisert. Forklaringen er sammensatt. Motivasjonen hos de sentrale drivkreftene i ungdomsmiljøet dalte da det trakk i langdrag, - det var krevende og tidkrevende å jobbe med. Siden det er en jevn utskifting av medlemmer og forsvinner da de opprinnelige entusiastene. De sentrale ungdommene på dette tidspunktet mistet dessuten noe av motivasjonen siden de generelt opplevde å ha liten innflytelse. Som lederen av ungdomsrådet uttrykte det da han snakket om hvorfor det ikke var blitt noe av etableringen av et eget nettsted: ”Hvor stor relevans har det dersom du ikke er med på å forandre?...”.

En kan heller ikke se bort fra at det på denne tiden oppsto konkurranse fra de nye nettsamfunnene, først og fremst My Space (og senere kom Facebook, Netteby og andre) der ungdom kunne forvalte sine etablerte og nye sosiale relasjoner med andre unge, samt følge med på hva som foregår i ungdoms univers.

#### 2.2.4 Larvik: Etterord 2009

Når vi kontakter kommunen igjen i begynnelsen av 2009, har det skjedd en del. Først og fremst synes det som ungdomsrådsarbeidet er godt forankret og kontakten med politikerne er bedre. Det er etablert praksis for opplæring og skolering av de unge, slik at de bedre kan fungere som høringsinstans. Sekretæren for UR er opptatt av at ungdomsmedvirkning ikke skal være et skindemokrati, men at de skal se at det nytter å engasjere seg. Generelt framholdes det at politikerne i Larvik nå støtter klart opp om UR og det arbeidet som de unge gjør. Når det er opplæringsseminar for det nyvalgte elevråd (som velger UR-representanter) stiller ordføreren eller en annen sentral politiker opp og snakker om demokratiforståelse og hvorfor og hvordan det er viktig å engasjere seg. De unge lærer her konkrete metoder for arbeid i elevrådet og får opplæring i sentrale begreper knyttet til deltakelse og demokrati. At en ungdom som tidligere var UR-leder nå er politisk valgt medlem av kommunestyret, stiller opp for å motivere til deltakelse i elevråd og UR, gir ifølge vår informant en positiv signaleffekt.

Medlemmene i UR møter fast i de politiske komitéene, der har de møte- og talerett. Samme dag som komitéene har møte har UR først møte der de drøfter sakene som skal opp til behandling. UR ble dessuten nylig invitert til et arbeidsverksted som kommunen arrangerte i forbindelse med utarbeiding av samfunnsdelen i kommuneplanen. Ett av medlemmene var plassert i gruppa for ”engasjement og samhandling” som dreide seg om kommunens dialog med innbyggerne. Erfaringen var at ”det var kjempespennende” å bli involvert på denne måten og kunne komme med innspill.

Hvert år er det et seminar der det bestemmes hva som skal være satsingsområder for UR i året som kommer. Det er et aktivt råd de nå har, og at det er svært mange ting de har lyst til å gjøre, særlig på arrangementssida. Årlig arrangerer de *Ungdomsfestivalen*, en musikkfestival og happening i Bøkeskogen, der de unge planlegger og gjør alt selv, med litt veiledning fra voksne i kommunen. De har også et eget budsjett for å drifte dette arrangementet. Denne våren skal de også arrangere en *sportsturnering* på ungdomsskolene, og medlemmene i UR står selv for kontakt med skolene og

idrettshallene, og skaffer sponsormidler til turneringen. Til høsten har de planlagt en *Helsekonferanse* der ungdoms psykiske helse og rustematikk skal på dagsorden. Dette er kommet opp etter initiativ fra de unge selv. UR står dessuten bak en årlig *Filmfestival* i Munken kino, der de både har planlagt filmvisninger for ulike aldersgrupper, lager quiz og skaffer premier fra lokale forretninger.

Ungdommene synes det er morsomt å stå for alle disse arrangementene og det betyr noe at dette er en svært synlig del av deres virksomhet. Men de ser selv at det kan bli litt mye av denne type virksomhet og litt mindre politisk deltakelse og arbeid med høringsuttalelser i saker som er oppe til behandling i kommunen. Deres rolle som arrangør av kultur- og fritidstiltak kan ses som en understøttelse av administrasjonens arbeid, mens deres behandling av saker og deltakelse i komitèarbeid inngår i politikernes utrednings- og beslutningsprosesser.

At UR-arbeidet i Larvik nå er ganske omfattende og det er etablert velfungerende ordninger for dialog og deltakelse mellom de unge og politikere og andre voksne, er resultat av en arbeidskrevende prosess. Tidsressurser er ofte undervurdert, og det krever at det settes av ressurser til dette. (Se for øvrig kap. 3.5: om fokus på voksenrollen).

*Men hva har skjedd med IKT og ungdoms medvirkning?*

Da det for et par år siden ble gjort (nok) et forsøk på å prøve ut *nettdebatt på kommunens hjemmeside*, strandet dette atter en gang. I likhet med hva en har erfart i andre kommuner er det liten eller ingen interesse for debatt via denne kanalen. Går en inn på hjemmesiden i dag, ligger det ingen debatter der og det er ingen forsøk på å revitalisere dialogen med innbyggerne. Heller ikke er informasjonen fra lokalpolitiske saker formidlet på en måte som kunne få ungdom til å interessere seg for dette. Også informasjonen om Ungdomsrådet er svært knapp og lite oppdatert.

Men ungdomsrådet har nå på trappene en *egen nettside*, slik de hadde planer om i vår prosjektperiode. I 2008 ble et eksternt firma engasjert til å designe en *egen nettside* for Larviks ungdommen ([www.l-ur.no](http://www.l-ur.no)). De unge har kommet med innspill til utforming innholdsmessig, strukturelt og designmessig, og de skal nå kurses slik at de selv kan fungere som produsenter av innhold og drifte siden. Nettsiden skal inneholde informasjon om ungdomsarrangementer og ungdomsrådets arbeid, samt ungdomsorganisasjonenes tilbud. Det blir også blogg for å åpne for den digitale diskusjonen. Men nettsiden er enda ikke tatt aktivt i bruk. Erfaringene var at ”det var en del styr” å få det til, men de står nå på startstreken for å få siden til å fungere. Firmaet som laget siden skal nå arrangere kurs for de unge som skal drifte nettsiden. Det er for øvrig flere fritidsklubber i Larvik som har egen nettsider som de unge lager selv (se for eksempel <http://ristgruppen.no/>)

Selv om de unge nå i stor grad er på Face-book, Nettby og andre nettsamfunn, vil de altså prøve seg med et eget nettsted. En kan ikke se bort fra at motivasjonen og drivkraften til å realisere et eget nettsted ligger i ungdomsrådets forankring og funksjoner. At de får jobbe med arrangementer som de synes er morsomme og som synliggjør dem på en positiv måte overfor andre ungdommer, er i denne sammenheng ikke uvesentlig. Nettstedet som ungdomsrådet i vår prosjektperiode prøvde å få til ser nå altså ut til å bli en realitet. I det minste er verktøyet teknologisk på plass, og så gjenstår det å se hvordan det brukes og hvilken betydning det får. Det

gjenstår også å se om denne siden besøkes og brukes av lokalpolitikere, og om den kan fremme kommunikasjonen mellom ungdom og politikere. Om den blir viktig for kommunikasjon mellom ulike unge, og mellom UR's medlemmer og de bredere lag av ungdomsbefolkningen, blir likeså viktig å følge med på. Rådets representative funksjon kan da styrkes og deres mandater i spesifikke saker kan klarere forankres blant større grupper av ungdom. En slik nettside vil dessuten åpne for at mange flere ungdomsstemmer kan komme til orde og prege den offentlige meningsdanningen om saker som er viktige for ungdom. Dette vil i seg selv være demokratifremmende.

## 2.3 Øvre Eiker: teknologisk informasjon, dialog og medvirkning?

Øvre Eiker er en kommune med 15.000 innbyggere som ligger mellom Drammen og Kongsberg. Kommunesenter er Hokksund. Øvre Eiker har satset mye på stedsutvikling og på å skape et godt og positivt image. Kommunen forsøker sterkt å profilere seg som en utviklingskommune hvor samspill med og medvirkning fra innbyggerne står i sentrum. Den har utmerket seg på flere måter når det gjelder innbyggerkontakt og samfunnsengasjement, og har prøvet ut flere måter å engasjere og involvere så vel barn og ungdom som voksne. Noe av bakgrunnen for en så bred mobilisering lå i at kommunen på 1980- og 90-tallet hadde fått et dårlig image som et stygt "ikke-sted" som attpåtil ble valgt som kjernested for visse nynazistiske grupperinger. Kommunen har gjort svært mye for å endre dette, og fikk blant annet "Det nytter"-prisen i 2003.

### 2.3.1 Øvre Eiker: intensjoner, praksis og erfaringer

Utviklingsprosjektet "Ungdom, IKT og lokaldemokrati" ble av kommunen koblet mot andre relevante prosjekter som var på gang. Ett av dem var deltakelse i NFR's *HØYKOM-program*: utbygging av bredbåndstjenester i kommunen, som i forprosjektbeskrivelsen knyttet opp mot stedsutvikling og stedsidentitet i de ulike tettstedene i kommunen. Vestfossen som kulturarena skulle for eksempel "utvikle en bredbåndsfunksjonalitet som gjør det mulig å integrere fysiske og virtuelle kulturarenaer", mens "Skotselv ønsker å effektivisere og forbedre sitt omsorgstilbud og sikre en multimedial presentasjon av Skotselv i virtuelle rom"<sup>1</sup>.

Kommunens prosjekt *STRIKT en strategi for IKT*, må også nevnes. Dette dreide seg blant annet om å forenkle presentasjonen av saker, noe som ble ansett som viktig for alle innbyggere. Alle lærere i minst 50% stilling fikk PC, og det ble bygd opp trådløse nett på skolene. Alle politikere fikk også PC og dataopplæring. Strategien gikk også ut på at alle etater og bygninger skulle ha bredbånd og tilnytning til rådhuset via internett. I den forbindelse ble det også jobbet en del med kommunens hjemmeside, blant annet at det skulle være lettere tilgang til politikere. De har brukt en del tid på å diskutere oppretting av en chatte-kanal og tanken har vært at dette vil egne seg spesielt for ungdom som ønsker å involvere seg. Men dette brukes likevel ikke i noen særlig grad.

---

<sup>1</sup> Sitater fra resultatsammendrag forprosjekt Høykom: Prosjektnummer 1417/240: Stedsutvikling – Sammen skaper vi et livskraftig Øvre Eiker.

*Hjemmesiden til kommunen* og kommunikasjon via denne ble sett på som et viktig virkemiddel. Øvre Eiker har på starttidspunktet for prosjektet en ”rikholdig” hjemmeside med hvor det ikke bare er tjenester som presenteres, men også arbeidet i forhold til ulike roller som borger/innbygger, barn/ungdom, næringsliv, familie/samliv m.m. Men ”Diskuter”- linken ligger ikke på hovedsiden, den må letes opp i flere ledd, og det må beskrives som nærmest tilfeldig at du finner ut at det gis anledning for diskusjon. Denne muligheten er det da nesten ingen som har benyttet seg av: det foregikk ikke en eneste diskusjon i løpet av de to årene vi fulgte med – på noe tema. Vi syntes for så vidt det var interessant at en ”frontrunner-kommune” på demokratiutvikling hadde klart å gjemme diskusjonsfunksjonen på sine internettsider. Det er jo slett ikke sikkert at folk ville ha diskutert om den var lettere tilgjengelig, men det er vertfall en nødvendig forutsetning for å få dette til. Og når ingen voksne har diskutert viktige politiske temaer, kan en kanskje heller ikke forvente at ungdom vil gjøre det rundt sine ting. Signalet til ungdommen er, om de i det hele tatt finner frem til diskusjonssiden, at dette ikke er noen viktig arena for meningsutveksling og debatt.

### 2.3.2 Øvre Eiker: eget nettsted for ungdom

I likhet med Larvik, var det også i Øvre Eiker planer om å etablere et *eget nettsted for ungdom* for å bedre informasjon, skape debatt, dialog og engasjement. Ungdomsportalen har det vært jobbet en god del med, uten at dette er realisert. På et tidligere tidspunkt var det meningen å få til en hjemmeside for BUR: barne- og ungdomsrådet. Dette var i 2004-05 da de hadde et BUR som fungerte. Representantene der var aktive med å foreslå en lang liste med relevante temaer for nettsiden og drøfte hva slags form den skulle ha. Det var en sentral del av IKT-prosjektet å få synliggjort saker som ungdom er opptatt av og dere synspunkter på ting som foregår eller mangler i kommunen. Dessuten skulle det være informasjon fra kommunen til ungdommen. Både design og bruksmuligheter ble diskutert mye for at siden skulle bli attraktiv for ungdom. De la også vekt på nødvendigheten av hyppige oppdateringer for at ungdom skulle bruke den jevnlig, og at toveiskommunikasjon var vesentlig. Det var meningen at BUR-representantene selv skulle kunne produsere og legge inn stoff, dvs. at de skulle være både produsenter, formidlere og mottakere.

Men denne nettsiden ble ikke noe av den gang, og er heller ikke i dag realisert.

Dels er forklaringene noen av de samme som i Larvik: utskifting av entusiastiske pådrivere blant ungdommen, undervurdering av hvor krevende det er å få det teknologisk og innholdsmessig på plass, og mangel på ressurser til dette arbeidet. Dessuten konkurransen fra nye nettsamfunn. Det ble og en barriere at de voksne ansvarlige i kommunen brukte mye tid på å diskutere teknologiske og etiske spørsmål om anonymitet og identitet. En ønsket ikke at ungdom skulle bruke siden useriøst og til tull, og anså at faren for dette ble redusert dersom de måtte identifisere seg.

### 2.3.3 Ungdoms medvirkning som kontekstuell føring

En medvirkende årsak til at denne nettsiden aldri ble realisert, er antakelig at barne- og ungdomsrådet (BUR) i perioder fungerte dårlig. Derved var det ikke en konkret gruppe unge som kunne gå inn og være drivende i prosessen med å etablere

nettbasert informasjon, dialog og debatt på ungdoms premisser. Som mange andre steder har det variert hvor godt den type innflytelsesorganer har fungert. BUR ble egentlig etablert etter at idèen med barn- og unges kommunestyre i Øvre Eiker ikke ble noen suksess. Det beskrives dessuten som en motiveringsjobb å få de unge med i BUR, og de voksne måtte etter hvert hanke inn unge til disse posisjonene. Da den BUR-ansvarlige i kommuneadministrasjonen gikk ut i svangerskapspermisjon var det ingen som tok over ansvaret. BUR ble ikke offisielt nedlagt, men det gikk lang tid uten møter. Intervjuer med ulike personer i kommunen tyder på at ungdom heller ikke var særlig interesserte i å stille opp der, og det var heller ikke innarbeidet i skolenes halvårsplaner å få kjørt en valgprosess.

En annen forklaring til at nettstedet ikke ble noe av i Øvre Eiker, kan være at ungdom ble involvert i en rekke medvirkningsprosesser som i seg selv representerte samhandling med politikere og kommuneadministrasjonen. Eksempler på dette var rullering av kommuneplanen, ”verdibudsjett” for skolen, kommunedelplan for barnehage og skole, og lokale stedsutviklingsprosjekter i regi av grendeutvalgene. Til grunn for grendeutvalgenes handlingsplaner lå for øvrig undersøkelser om unges ønsker: ”*Ungdom i fokus*”, der ungdom hadde vært informanter. Det ble lagt en prioritering og handlingsplan som omfattet tema som data, dans, kunstaktiviteter, band og rockeverksted, fysisk aktivitet, åpen gymsal. Grendeutvalgene involverer ungdom på ulike måter i arbeid med tilbud og arrangementer for ungdom, i tillegg til stedsutviklingsprosjekter.

Ungdom selv framholdt hvor viktig det var å ha direkte kontakt med politikere og miljøarbeidere i kommunen (”tillitspersoner” som de sa). I visse saker har kommunen brukt *ungdom som konsulenter*, som da ”skategutta kjørte fagligheten for oss”. Leder av ungdomsklubben på Vestfossen, som var en som kjente ungdomsmiljøet godt og hadde etablert mange og gode relasjoner til ungdom, opprettet det han kaller ”Ungdomscrew”; håndplukking av unge som diskusjons- og drøftingspartnere på de enkelte stedene rundt om i kommunen. Også dette er et eksempel på direkte kontakt og dialog som syntes å være bedre egnet for å få frem ungdoms synspunkter og erfaringer.

I likhet med Larvik, var det også i Øvre Eiker eksempler på at ungdom i tillegg valgte mer *aksjonspreget handling* for å vinne fram, heller enn å kjøre nettdebatter og prøve å påvirke den veien. Da den nyetablerte utekontakten kom på plass sommeren 2006, var dette et resultat av at også ungdommen hadde engasjert seg, og at det var samlet inn nesten 1000 underskrifter for å få til dette. Ungdommen arrangerte fakkeltog for ressurser til psykisk helse (AUF sammen med Mental Helse), koblet til behovet for utekontakt. Her deltok 100 ungdommer, og de gikk ”17.mairunden” i Hokksund, dvs. at ved å følge den samme trasèen som 17.-maitoget ville de symbolsk markere hvor viktig saken var. Ungdom vi intervjuet i ungdomsklubben på Vestfossen fortalte om dette og var opptatt av unges personlige problemer, psykiske problemer, rus, arbeidsledighet og selvmordsforsøk. ”Alle har opplevd det selv, eller kjenner noen...men det er mer i det skjulte”, sa de, og framhever behovet for voksne ressurspersoner som ungdom har tillit til, som de kan snakke med og få støtte og oppfølging av.

I forbindelse med satsingen ”*Øvre Eiker viser ansikt*” (etter nazi-saken) har Sparebank Øst etablert noe de kaller *ungdomsfondet*. Det er et større beløp som er avsatt og alle



kan søke til lokale prosjekter. I prosessen er det et eget ungdomsutvalg som innstiller til styret hva pengene skal gå til. Erfaringen er at det ikke er vanskelig å få unge til å sitte i dette utvalget, de unge er aktive og meningssterke og engasjerer seg i sakene.

Alle disse aktivitetene representerte samhandlingsprosesser og møter mellom ungdom og voksne i Eikersamfunnet som var mye viktigere enn nettbaserte dialoger. Det var et klima for å involvere ungdom i ulike saker, tiltak og planer. Dette har dreid seg både om saker som er av betydning for unges livsmiljø (som utekontakt eller skolemiljø), og om saker som er viktig for hele befolkningen (som stedsutvikling).

### 2.3.4 Øvre Eiker: Etterord 2009

Når vi besøker kommunens nettside i februar-mars 2009 er det ikke åpenbart at dette er en kommune som setter ungdoms medvirkning og deltakelse høyt. Gitt at vi var ungdom som skulle besøke denne siden for å finne ut om a) det er spesielt stoff og informasjon tilrettelagt for ungdom om tjenester og tilbud b) debattforum som ungdom kunne delta i, eller c) lokalpolitiske saker som spesielt angår ungdom. Sannsynligvis ville vi gitt opp ved første forsøk. Under "Politikk" finner vi linken "Utvalg" og her finner vi Barne- og ungdomsrådet. Der er det opplysninger om hvem som er medlemmer, men ikke noe om aktuelle saker, hva som er aktuelle saker på den "ungdomspolitiske" dagsorden eller annen relevant informasjon, for eksempel om arrangementer eller tilbud.

På kommunens nettside, er det "Diskusjonsforum", men dette ser ikke ut til å fungere. Det ligger bare ute to spørsmål som tydeligvis er lagt ut av administrasjonen: "Er det informasjon og opplysninger du savner på siden?" og "Er sidene lette å finne fram på?" Under 'siste innlegg' finner vi et ungdomsrelevant tema: "Ny ungdomsskoleplassering" med to ytringer fra april 2004, altså snart fem år siden.

Når vi kontakter kommunen får vi vite at Barne- og ungdomsråds- aktiviteten har ligget nede. Det kan se ut som om det er en forutsetning, om ikke tilstrekkelig, at det er en viss aktivitet i (barne- og) ungdomsråd eller lignende organ for at det skal skje noe med IKT-baserte dialog og aktiv informasjon. Noen unge må være i deltakermodus, og i kraft av sin blotte eksistens som høringsinstans eller pressgruppe må de unge være i bevisstheten til det lokale voksensamfunnet. Det avhenger av vissheten om at det eksisterer et visst forventningspress. Nå er det i Øvre Eiker igjen et Barne- og ungdomsråd i funksjon, og rådet har selv nettopp invitert alle kontaktlærere, rektorer og tillitsvalgte i ungdomsskoleklassene til en konferanse om elevrådsarbeid for å heve aktiviteten og attraktiviteten. Om dette fører til noe mer digitale dialoger gjenstår å se. Sekretæren for ungdomsrådet forteller at de mailer og sender sms for praktisk informasjon. Men dette i seg selv er ikke spesielt oppsiktsvekkende.

Mer oppsiktsvekkende er det at folk i ulike forebyggende posisjoner i kommunen nå har begynt å ta i bruk nye nettsamfunn og MSN for å komme i kontakt med ungdom. Øvre Eiker lennsmannskontor er for eksempel på Nettby, det er også Ungdomskontakten i kommunen. Eller de er på Facebook. Ungdomskontakten har fått tilgang til ca. 200 ungdommer (hvis det ikke er lagt inn begrensninger) og kontakten består både av at de informerer om ulike tema og at de får spørsmål fra ungdom som de noen ganger besvarer i åpne digitale rom og noen ganger sender de personlige mailer i stedet.

På kommunens hjemmeside er det linker til grendeutvalgene, som har egne nettsider. Fiskum Grendeutvalg har egen ungdomsgruppe, som det står har møter en gang i måneden og at de jobber med aktiviteter og arrangementer for ungdom. Men ungdommen der er sannsynligvis orientert om hva dette er via andre kanaler eller munn-til-munn-metoden, for det ligger ikke noe informasjon på nettet. Grendeutvalget i Skotselv har egen "Side for ungdom", og dette er det nærmeste vi kommer ungdomsinformasjon i Øvre Eiker samlet sett. Denne siden er også oppdatert, og oppfordrer ungdom til å melde seg på vårens Kulturverksteder for barn og unge. Det skal være "Skal vi danse"-kurs for ulike aldersgrupper og Grunnkurs i smedkurs for ungdom i ungdomsskolealder. Men det ligger enda ute informasjon som gjelder fjorårets kurs. Ellers er det en del av de øvrige sakene på Grendeutvalgets side som også er av interesse for ungdommen, som for eksempel opprusting av arealer og samlingsplasser langs elva. Dette er informasjon til innbyggerne, men dialog og debatt foregår tydeligvis helt andre steder i Skotselvsamfunnet enn på nettet.

Det lille som finnes er altså informasjon og ikke dialog og debatt. Ikke noe ser ut til å være skrevet av ungdom for ungdom. Heller ikke er det noe fra politikere. Tidligere hadde politikere åpnet for innspill fra lokalbefolkningen på nettet. Men ordføreren hadde i intervju fortalt om hvordan forsøkene på digital "Spørretime" til politikere strandet allerede i oppstarten. Både voksne og unge innbyggere foretrakk altså den direkte og personlige kontakten framfor den elektroniske når lokalpolitiske saker skulle drøftes.

## 2.4 Lillesand og Birkenes

*Lillesand og Birkenes* (som er nabokommuner) ønsket også å knytte seg til dette prosjektet. Bakgrunnen var at de på denne tiden var med i Barne- og likestillingsdepartementets (BLD) *Utviklingsprosjekt for styrking av oppvekstmiljøet*, der ett av temaene var økt medvirkning fra barn og unge. De ville imidlertid delta med et mer avgrenset prosjekt som de sammen hadde planlagt; et ungdomsrevet prosjekt med nettbasert lokalavis som var redaksjonelt forankret på to ungdomsskoler. Noen av erfaringene derfra er relevante for de erfaringene vi formidler og beskrives derfor her.

Det var Lillesand som i 2002-2004 sammen med sju andre kommuner deltok i det nevnte utviklingsprogrammet. Kommunen ble ikke utpekt fordi den hadde særmerket seg positivt, men fordi den tilhørte en kommunetype som lå i "skyggen" av en større by (Kristiansand). Slike kommuner kan gjerne ha mange av "storbyens" problemer, men uten å ha dens store fagmiljø og resurser. Lillesand hadde for eksempel i årene 2000-2002 et tydelig nynazistisk miljø som voldt kommune og politi bekymringer. Lillesand brukte midlene (ca. 300.000 kroner pr. år i tre år) til flere formål, blant annet til å styrke barns og unges medvirkning. Ett tiltak var BLUB (forkortelse for Birkenes og Lillesand, Ungdom og Barn) som var en egen nettavis eller en internettside hvor unge selv skulle være innholdsleverandører. Aust-Agder ungdomsråd hadde for øvrig i 2003 nominert Birkenes kommune til den nasjonale prisen som årets barne- og ungdomskommune.

## 2.4.1 Lillesand og Birkenes: nettavis for ungdom

Lillesand og Birkenes kommuner gikk inn i dette prosjektet med konkrete planer om å etablere en nettavis for ungdom. Om dette ikke var en dialogarena mellom ungdom og politikere, så var det en mulighet for ungdom i å få trening i å presentere sine synspunkter digitalt og å legge til rette for meningsutveksling ungdom imellom. Også dette er sentrale elementer i demokratisk kompetanse.

Det ble etablert en prosjektorganisering av kultur, skole og IKT i Lillesand kommune. Ungdomsskolen i Birkenes og den største av de tre ungdomsskolene i Lillesand skulle med, og datalærerne på skolene ble koblet inn i prosjektet. Elever ble håndplukket til en lokal redaksjon, én på hver av disse to ungdomsskolene.

Da prosjektet startet opp ble det arrangert åpning med en pressekonferanse i Lillesand Rådhus (januar2004). I pressemeldingen het det blant annet:

BLUB er et svar på barn og unges rett til å bli sett og hørt på barn og unges egne premisser.

BLUB skal stimulere og ivareta kreativitet og engasjement blant barn og unge.

BLUB legger til rette for god informasjonsflyt innen/til målgruppen.

Noe av det nyskapende ved BLUB er:

- \* at Birkenes og Lillesand kommune sier at det er like viktig med en lokal nettportal for barn og unge, som en portal for de voksne.
- \* at dette blir nettsider utviklet og driftet av barn og unge i Lillesand og Birkenes, ikke av voksne.
- \* at dette blir en portal som kan beskrives som en utvidet ikke-kommersiell lokalavis for barn og unge hvor alle barn og unge i de to kommunene blir viktige stoffleverandører.

Programmet for BLUB-nettsiden ble laget av et eksternt It-firma, med prosjektmidler fra oppvekstprosjektet. Siden åpnet i 2004, da lå det under sidene til Lillesand kommune. BLUB beskrives som en avansert skoleavis, med blant annet link til kulturetaten slik at de kunne dekke opp det som skjedde der, og med link til Ungdomsrådet. Men det var ingen i Lillesand kommune som brukte BLUB, heller ikke Ungdomsrådet. Det var meningen at de skulle legge ut referater fra elevrådet, men det ble ikke gjort. Verken elevrådsmedlemmene eller elevrådslærere viste noe engasjement. ”Det krever at noen faktisk gjør jobben. Og det er neppe særlig attraktivt for ungdommene å legge ut slikt rituelst stoff etter hvert møte. De vil skrive om ting de er interessert i. Da må eventuelt en voksen ta ansvar for å få stoffet ut på nettet”, forklarer den prosjektansvarlige læreren på Birkenes, som var den som skulle komme til å drifte prosjektet. På produsent-sida i Lillesand strandet prosjektet mer og mindre.

I oppstartsåret ble det laget flere artikler av de to elevene i Birkenes som satt i redaksjonen, bortsett fra en prosjektperiode i 10.klasse der elevene produserte stoff om ting ungdom var opptatt av. Mange av artiklene som ble produsert og lagt ut var

del av skolens prosjektperioder, dvs. at de var ”skolearbeider”. Like fullt var det ungdomsaktuelle temaer, som data, fotball og film. Det var også en del intervjuer med ungdom eller voksne, samt beskrivelse av skoleturer og andre turer. Men unge laget også stoff ut fra ”lystprinsippet” om ting som skjedde med tekst, bilder og filmsnutter.

De nådde ut til andre ungdommer: ”Vi har i løpet av ca. et år hatt 30.000 (besøk) som har vært innom siden. 17.000 har bladd gjennom flere sider”, fortalte prosjektansvarlig. At dette hadde mye å gjøre med skoleforankringen, var tydelig: ”Mange av disse har vært innom i skoletida. Jeg skriver inn i arbeidsplanene til hver klasse hvis jeg vet at det kommer noe interessant stoff i BLUB. Elevene blir varslet i ukeplanen for hver klasse. Etter en slik melding ser vi at besøkstallet går opp”.

Men BLUB ble ikke brukt som et diskusjonsforum. ”Her er jeg restriktiv. Jeg er redd for å gi dem frie tøyler”, sier prosjektansvarlig. ”Det kan lett utarte til mobbing av enkeltelever. Enkelte ungdommer har et merkelig språk – og det kan komme opp ting som jeg ikke kan stå for. Noen få kan ødelegge for mange. Hvis en skal ha slike diskusjoner, må du selv fungere som redaktør og godkjenne stoff, og det har jeg ikke tid eller mulighet til. Derfor er jeg avhengig av et par som jeg stoler på. Men de kan heller ikke gis et redaktøransvar. Hvis en skal slippe til andre på sidene må de eventuelt kobles til med et passord, og det har vi ikke tenkt på”.

Den læreransvarlig styrte arbeidet med BLUB strengt og regulerte tilgangen med hensyn til hvem som kunne legge ut hva. Det ble altså ikke slik som det hadde stått i pressemeldingen ved oppstart; at nettavisen skulle driftes av barn og unge og ikke voksne. Ungdomsrollen gikk ut på å være produsenter av stoff, men altså med en voksen redaksjon. Samhandlingen med voksne var slik vi ser det preget av voksne som inspiratorer, igangsettere og kontrollører. To-tre ungdommer fikk være med i redaksjonen, de var håndplukket av den voksne prosjektlederen og ildsjelen, og innleggene ble kontrollert for seriøsitet. Han beskrev at han måtte kunne ”stole 100 prosent på...at de forholder seg til et sett regler når det gjelder tekst og bilder som legges ut”.

Det er tydelig at det å få et slikt prosjekt opp å stå, eller holde liv i det over tid, er avhengig av en lang rekke faktorer. Erfaringene fra Lillesand og Birkenes viser både *forutsetninger og barrierer*. Nedenfor omtaler vi de viktigste slik de er fortalt av prosjektledere på skolen og i kommuneadministrasjonen i Lillesand:

- Det naturlige skiftet i elever fra ett år til et annet gjør det vanskelig med kontinuitet på kompetansesiden; elever som læres opp slutter jo og nye må læres opp
- Spesielt datainteresserte elever som melder seg er mer interesserte i programmering enn skriving, og de blir en bremse for å produsere og fornye innholdet, noe som er vesentlig for at det skal brukes av mange
- Opplæring med elever og lærere blir bortkastet når programmet endres rett etter opplæringen, - og motivasjonen som er nødvendig reduseres sterkt
- Voksnes redsel for useriøs bruk eller misbruk av et nettsted bidrar til at de ikke ville åpne får debatt og dialog, dvs. at denne muligheten for at mange flere unge kunne være bidragsytere ikke benyttes

- Et slikt prosjekt er svært avhengig av ildsjeler og av folk som får tidsressurser de kan disponere til dette. ”Det fungerer fordi jeg har et engasjement, og at jeg har fått med meg elever som synes at dette er gøy”, sier prosjektleder i Birkenes.
- Politikerne forholdt seg for øvrig ikke til prosjektet og det manglet en forankring inn mot sentrale myndigheter i kommunen som kunne ha funnet sårt tiltrengte midler
- Denne elektroniske lokalavisen for ungdom ble mer en skoleavis enn en lokalavis. Dessuten konkurrerte den på mange måter med den vanlige lokalavisen, som blir lest av mange

Da de i Lillesand prøvde å reetablere prosjektet på den aktuelle ungdomsskolen, vegret de seg både fordi de følte de manglet data-kompetanse og fordi de egentlig ikke var så interesserte. Skolene responderte ikke på kommunens oppfordringer om å delta i dette. ”Det er bare nedskjæringer. Vi makter ikke mer, vertfall ikke gjøre noe nytt”, sa lærere der. ”Og så glapp det for meg fordi jeg fikk så mye annet å gjøre og prioritere”, forteller prosjektlederen i Lillesand. Dessuten fremholder hun at ”Hadde vi fått prosjektmidler, hadde det hjulpet. Særlig i begynnelsen – hvor det krever noe mer tid enn ellers”. Det er med andre ord krevende og må gå på bekostning av andre gjøremål og oppgaver. Mangel på egne prosjektmidler til tidsressurser for de som skal dra prosjektet blir altså en tydelig barriere. ”Da hadde det blitt en ”må-ting”, i stedet ble det en ”kan-ting”. Det var et ønske om å få det til”, sier hun, ”men det konkurrerer med så mye annet som du har dårlig samvittighet overfor. Hvis vi hadde fått prosjektmidler hadde det blitt mer forpliktende”. Disse utsagnene støtter opp om erfaringene fra Larvik og Øvre Eiker: det undervurderes hvor krevende dette er for voksne som skal følge det og det sikres derfor ikke nok tidsressurser. (Dette er nærmere beskrevet i kap.3.5: om fokus på voksenrollen).

## 2.5 BLUB: etterord 2009

Da vi i mars 2009 igjen søker opp nettsiden ([www.blub.no](http://www.blub.no)) ser vi at den ikke har vært i funksjon de siste årene. På forsiden ligger det saker, den siste er fra 07. 06. 2005. Nyhetsarkivet, der en kan gå inn og se mange av de innleggene som i sin tid ble produsert, går ikke lenger enn til november 2004. Linken Hør på oss/Diskusjonsforum har ingen oppslag, dvs. at det ser ikke ut til at dette har fungert. Dette var altså en nettavis som fungerte i 2004 og 2005, og så stoppet det opp.

## 3 Sammenfattede drøftinger og analyse

### 3.1 Innledning

Hvordan er mulighetene for å få til demokratibyggende dialoger og prosesser ved hjelp av IKT, der ungdom i større grad kan medvirke i lokal politikkutforming og stedsutvikling? Hva synes å være viktige forutsetninger for å få dette til å fungere, og hva er barrierer som gjør det ikke fungerer (forklaringer)? I utgangspunktet var dette hovedspørsmålene, men de måtte underveis suppleres med følgende spørsmål: hvorfor fungerte ikke dette etter intensjonene og slik en hadde forventninger om? I dette kapitlet drøfter vi funn og erfaringer med utgangspunkt i datamaterialet fra kommunene som deltok, og sammenholder dette med annen forskning.

To av disse kommunene hadde ved prosjektoppstart en intensjon om at ”Ungdom, IKT og lokaldemokrati” skulle kobles til igangværende og planlagte prosjekter som på ulike måter skulle bedre dialogen mellom kommunale myndigheter og innbyggere, fremme lokalsamfunnsengasjement og demokratibyggende prosesser. Kommunene ønsket både å styrke dialog mellom ungdom med utgangspunkt i ungdomsrådene, og mellom ungdom og voksne. Vi tar også med erfaringer fra det tredje prosjektet; en nettavis for ungdom. Dette prosjektet var forankret i ungdomsskolen og ikke i samme grad koblet inn mot kommunens politikkutforming, selv om de hadde en intensjon om at den kunne egne seg til noe dialog med politikere.

I det følgende vil vi med utgangspunkt i empirien fra våre case-kommuner søke å komme på sporet av forklaringer som kanskje kan tilføre debatten om ungdom, deltakelse og innflytelse ny innsikt. Dette kan brukes i det lokale arbeidet med å utvikle demokratiske deltakelsesordninger- og praksisformer.

### 3.2 Elektronisk kommunikasjon mellom ungdom og voksne

Som beskrevet i forrige kapitel var det i hovedsak tre teknologi-typer som var aktuelle i planene til våre kommuners utviklingsprosjekter: en ungdomsbasert nettside eller nettportal, kommunens hjemmesider og e-post. Vanlig e-post blir mer lukkede en-til-en-kommunikasjoner. Det kan fremme direkte kontakt med enkeltpersoner/politikere, men betyr mindre for en felles meningsdanning på tvers av generasjoner eller innen ungdomsgenerasjonen.

### 3.2.1 E-post for kontakt og dialog?

Andre studier av lokalpolitikeres bruk av digitale kanaler for elektronisk kommunikasjon med innbyggerne, viser at e-post har blitt et viktig verktøy. Terskelen for kontakt er senket, og politikerne erfarer at de derved får økt innsikt i innbyggernes problemer, erfaringer og preferanser. Dilemmaet som ligger i avveiningen mellom politikernes ombudsrolle og representasjonsrolle er blitt enklere å leve med ettersom digitaliseringen har styrket begge hensynene; både hensynet til helheten i politikken og hensynet til den enkelte. Men digitale kanaler oppfattes ikke å være like gode som tradisjonelle kanaler. Årsaken er blant annet at politikerne mener elektronisk kommunikasjon ikke er like godt egnet for å formidle lokalkunnskap fra innbyggerne til politikerne (Hansen 2008, Hansen og Vabo 2008).

Men ungdom i ”våre kommuner” bruker så å si ikke e-post til å kontakte lokale politikere eller komme med innspill og forslag. Omvendt virker det heller ikke som politikere kontakter ungdom i ungdomsrådene via e-post for å drøfte konkrete saker med dem.

Selv om lokalpolitikere mer allment erfarer at e-post har styrket båndene til og kontakten med innbyggerne, ser det ikke ut til at dette gjelder ungdomsbefolkningen. Sett fra ungdoms ståsted er én av forklaringene at når lokalpolitikere og ungdom i utgangspunktet ikke har særlig mye kontakt, da blir det unaturlig å maile hverandre. Ungdom vi intervjuet ga uttrykk for at for dem er lokalpolitikere autoriteter, og at de må ha truffet dem og etablert en kontakt før de begynner å skrive til dem. Dessuten påpeker de tryggheten som ligger i at de kan være to eller flere unge sammen i direkte møter med politikere. Selv om de kunne utnyttet e-post som en mulighet til å komme med innspill eller få saker opp på den politiske dagsorden, så skjer dette i minimal grad. Teknologien som en antok kunne skape nærhet ser ikke ut til å ha bidratt til å minske avstanden.

### 3.2.2 Kommunens nettsider som informasjonskanal?

Kommunenes nettsider er i prinsipp både en kanal for informasjon til innbyggerne og en mulig arena for dialog og debatt, eller for å komme med forslag og innspill. Innbyggere vil med andre ord både kunne være mottakere, produsenter og dialogpartnere. Også politikere tilbys denne muligheten.

Det viser seg at den informasjonen ungdom henter fra kommunenes hjemmesider i hovedsak er det som er utarbeidet av administrasjonen og som dreier seg om tjenester, tilbud og arrangementer. De bruker den i liten grad til å få informasjon om lokalpolitiske saker. En forklaring kan være at politiske saker ikke ligger lett tilgjengelig på nettet, og at saker som er av spesiell interesse for ungdom ikke løftes fram eller gjøres synlig. Dette var tilfellet i alle de tre kommunene vi over tid fulgte ”på nettet”. Tilgjengeligheten til ungdomsaktuelle saker var dårlig og det var også lite eller ingenting som inviterte unge til å sjekke saker nærmere om de skulle gå inn på kommunens hjemmeside.

Vi spurte om ungdom benytter seg av Internett til å skaffe seg lokalpolitisk informasjon og holde seg orientert. Vårt intervjumateriale vitner langt på vei om at det gjør ungdom ikke. Da blir det irrelevant å undersøke hva slags saker de er

interessert i og som de derfor søkte etter. Det synes som dette har lite eller ingenting med selve teknologien å gjøre, men mer om innhold og form. Den teknologien vi her snakker om behersker de fleste unge meget godt.

Dette er i tråd med andre studier som viser en klar tendens til at tradisjonelle medier vurderes som viktigere enn nettmedier når det gjelder å innhente informasjon om lokalpolitikk. Det er svært få som anser de kommunale hjemmesidene som *viktige* kilder til informasjon om lokalpolitikk, og en stor andel av den voksne befolkningen rapporterer at de ikke bruker internett til å finne lokalpolitisk informasjon. (Hansen og Winsvold 2008).

### 3.2.3 Nettbaserte dialoger og debatter via kommunens hjemmeside?

Fraværet av en på mange måter nærliggende (elektronisk) kommunikasjon mellom ungdom og voksne gjelder også kommunens nettsider som dialog- og debattarena.

Ordføreren i Øvre Eiker forteller at Internett brukes i veldig liten grad, verken til dialoger med ungdom eller med voksne innbyggere. ”Avstanden blir for stor”, sier han, og mener at teknologien lett fører til fremmedgjøring fordi det ikke er den direkte kontakten. Han sier at politikere kanskje oppleves som litt fjerne, selv i en kommune som Øvre Eiker. Dette forteller at politikk handler om tillit og at personlige møter kan skape tillit; på tvers av meningsforskjeller og på tvers av generasjoner. Ordføreren i forteller at han 2 timer i uka har ”åpen dør” for bevisst å gjøre seg tilgjengelig for folk, og at han på denne måten møter utrolig mange. Det er altså ikke bare ungdom, men også voksne, som foretrekker denne mer uformelle personlige kontakten.

Han forteller i samme anledning om ”Spørretimen”, som er en egen side på internett der folk kan legge inn spørsmål direkte til kommunestyret. Dette hadde de begynt med et halvt år før intervjuet fant sted. De hadde gått bredt ut med informasjon og hatt pressekonferanse for å skape blest om den nye muligheten for å ytre seg via nettet og få opp saker på den politiske dagsorden. Det kom ett spørsmål like etterpå, siden hadde det vært helt dødt. Men folk fortsatte å komme til ordførerens ”åpen dør”.

En annen politiker i kommunen, som i det daglige arbeider som miljøarbeider og tolk (han er selv innvandrer), og som har mye kontakt med lokal ungdom, tror heller ikke at nye elektroniske kommunikasjonsformer vil få noen vesentlig betydning: ”Tror det funker mer å ta det opp personlig eller i avisa...eller lobbying, gjennom andre politikere”.

En nylig publisert artikkel basert på Ung i Norge – surveyene fra 1992 og 2002 viser for øvrig at ungdoms tillit til voksensamfunnet sank i tiårsperioden. Men det var særlig unge i mer ungdomsstyrte organisasjoner, der kjernen i virksomheten ligger i politisk, miljømessig eller idealistisk engasjement, som hadde en mistro til voksne autoriteter. Ungdom i mer voksenstyrte aktivitetsbaserte kulturorganisasjoner har en tendens til å ha større tillit til voksensamfunnet (Ødegård og Berglund 2008). Dette kan bety at det særlig er de mest samfunnsengasjerte ungdommene (og som sannsynligvis er de en finner i de lokale ungdomsrådene) som lokalpolitikere bør ha i tankene for relasjons- og tillitsbygging.



Når det gjelder relasjonsbygging via nettbaserte kanaler, synes lokalpolitikere flest å være passive og ikke-inviterende. Vi ønsket i utgangspunktet å finne ut av om politikere tar i bruk IKT for spesielt å nå ungdomsgrupperinger? Svaret er nei. Da blir det heller ikke relevant å svare på spørsmålet om det dreier seg både om informasjon og interaksjon.

I en nylig gjennomført studie i noen norske kommuner av nettet som debattarena, framholdes det at nettet åpner for at alle kan ytre seg, men at få leser det som ytres. Studien omfattet to typer nettfora med ulik institusjonell tilknytning; debatter i lokalavisenes nettutgaver og på kommunens hjemmesider. ”Målt i antall innlegg må den første kunne sies å være en suksess, mens den andre er en fiasko. Kommunene evner ikke å motivere til debatt – de kommunale foraene ligger øde og de få innleggene som kommer forblir ubesvart. Og kanskje er det like greit: Så lenge disse foraene har uklart formål, uklar institusjonell forankring og uklart redaksjonelt ansvar, er det ingen grunn til at de skal være viktige” (Skogerbø og Winsvold 2008). Hvorfor skulle IKT virke stimulerende på dialog og debatt mellom ungdom og politikere når den ikke gjør det for voksne aktører?

*Avisenes nettutgaver* har imidlertid debattfora som brukes, men mange av disse debattene preges av at de er useriøse, anonyme og uregjerlige, - noe som blant annet anonymitet og manglende redigering åpner for. Det slås fast at ”Politikere og andre beslutningstakere definerer debattene som useriøse og legger i liten grad vekt på de meninger og argumenter som fremkommer der”. Studien viser også at nettdebattene har lav status blant journalister, debattene har relativt få lesere og enda færre deltakere, og ”har trolig liten direkte innflytelse på offentlig debatt og beslutninger”. Likevel viser det seg at disse debattene ikke er helt uten politisk betydning: ”Nær halvparten av alle lokalpolitikere oppgir at de kikker innom dem og en tredjedel av alle har tatt argumenter derfra med seg inn i politiske diskusjoner i andre fora” (Skogerbø og Winsvold *ibid*)

Noen av de unge vi intervjuet deltok av og til i nettdebatter i aviser (og andre steder), men dette dreide seg ikke om noe som kan betegnes som lokalpolitiske tema. Det var enten ren underholdning og lek med identiteter (de kunne late som de var noen andre/være anonyme), eller det dreide seg om deres interesser (for eksempel musikk, goth-kultur eller film). Det var med andre ord: ungdomskultur i vid forstand.

### 3.3 Et spørsmål om tilgjengelighet

Det er ikke nok at lokalpolitiske saker nå finnes elektronisk tilgjengelig. Tilgjengelighet handler for det første om at saker løftes fram slik at en ikke må lete lenge etter å finne dem, noe som da forutsetter at en i utgangspunktet vet hva en søker etter. For det andre handler dette om tilgjengelighet i vid forstand; at de er forståelige og engasjerende. En forklaring til at ungdom verken søker informasjon om lokalpolitiske saker på nettet, eller deltar i nettdialoger- eller debatter med lokale politikere, kan være at ungdom ikke fatter interesse for lokalpolitiske saker slik de er presentert på nettet. Måten sakene fremstilles på kan virke tørr og byråkratisk. ”Saksframlegget er en barriere”, sier en av de voksne informantene. Saker som løftes fram på forsiden av nettstedet har en tydelig voksenbefolkning som målgruppe. Den ungdomskulturelle uttrykksmåten som kan skape nærhet formes ikke av teknologien i

seg selv, men likeså mye gjennom innhold og presentasjonsform. Når dette er de voksnes uttryksmåte opprettholdes avstanden.

Også en annen studie viste at tilgang til informasjon gjennom nettet ikke automatisk fører til en mer engasjert befolkning, den må også være *tilrettelagt*. ”Selv om sakslistene til kommunestyremøtene gjøres digitalt tilgjengelig på kommunens nettsider, kan de føles lite relevant, være vanskelig å lese og vanskelig å omsette i engasjement eller handling. Nettavisenes tabloide formidlede stoff er kanskje mer egnet til å skape engasjement og spore til deltakelse” (Hansen og Winsvold *ibid.*).

Spørsmålet om tilgjengelighet er også aktuelt i forbindelse med mulighetene for mer interaktiv virksomhet, som det å få mulighet til å komme med innspill og forslag, eller delta i dialoger og debatter. Medvirkningskommunen Øvre Eiker hadde for eksempel gjemt unna diskusjonsmulighetene på nettsiden slik at ingen kunne finne dem.

En annen mulighet til å komme med innspill, også elektronisk, er den såkalte initiativretten, som har eksistert siden 2003. Den innebærer at innbyggerne i en kommune kan kreve å få en sak behandlet i kommunestyret dersom de kan dokumentere støtte fra 2% av befolkningen, eller 300 personer. Vi har ikke studert dette, men synes det er relevant å nevne her, siden det var forventet at forsøk med elektronisk innbyggerinitiativ, E-initiativ, ville aktivisere ungdom. Evaluering av forsøk i noen utvalgte kommuner i perioden 2005-2007 (på oppdrag fra Kommunal- og regionaldepartementet), viste blant annet at denne initiativretten var noe mer tilgjengelig og mer brukt i forsøkskommunene, men at diskusjonsforaene i tilknytning til forslagene ble lite brukt. E-initiativ aktiviserte ikke ungdom, slik en forventet. Med ett unntak var det voksne som brukte ordningen. Det konkluderes med at det må være selve innholdet i sakene som får ungdom til å bry seg om kommunepolitikk, og ikke denne elektroniske kanalen, som bare er et verktøy (Lorentzen og Winsvold 2008). Dette er i tråd med våre konklusjoner.

Den samme studien (av e-initiativ) viste for øvrig at bare 36% av de under 30 år i casekommunene betrakter seg som svært eller nokså interessert i kommunepolitikk, mot 61% av dem mellom 30 og 44 år og 75% av dem som er 45 år eller eldre. Dessuten viste det seg at de fleste forslagsstillere som brukte e-initiativ er eller hadde vært politisk aktive eller hadde tidligere forsøkt å fremme forslag gjennom andre kanaler (Lorentzen og Winsvold *ibid.*).

Spørsmålet vi stilte ved oppstart: om unge opplever å få nye innflytelsesmuligheter gjennom etablering av elektroniske IKT-kanaler, lar seg ikke besvare. Det vil si: kanaler oppleves ikke som relevante for innflytelsesforsøk og brukes ikke, eller i svært liten grad. Det er ikke teknologien som kan ta æren for økt dialog der dette skjer.

Tilgjengelighet handler også om muligheten for direkte og personlig kontakt med lokalpolitikere. Både ungdom og voksne framholder at den direkte kontakten er av større betydning når det gjelder å bli hørt og få oppmerksomhet rundt saker. Fraværet av nettbaserte debatter og dialoger kan kanskje også delforklares med tilstedeværelse av andre samhandlingsformer. For eksempel hadde ungdom i Øvre Eiker en del andre muligheter til å involvere seg og medvirke i lokalsamfunnsutvikling og spesielle prosjekter. De ble blant annet trukket inn i

rulleringen av kommuneplan og utforming av kommunedelplanen om skolestruktur, samt i arbeidet med handlingsplan for "Ungdom i fokus" på ulike steder i kommunen. Å involvere lokale unge blir enklere når det ikke dreier seg om hele kommunen, men et mindre sted, som for eksempel Skotselv i Øvre Eiker. Ungdom og voksne kjenner hverandre i større grad, og fra ulike sammenhenger som gir flertrådede og ekspressive relasjoner. Fra andre stedsutviklingsprosesser vet vi at sosial kapital slik kan styrkes ved å brukes (Vestby og Røe 2004). Folk kjenner hverandre fra før, og dette utnyttes til å etablere nye samarbeidsrelasjoner. Tilliten er forankret i ulike andre relasjonelle forhold, noe som samhandlingen rundt utviklingen av stedet nyter godt av. Heller ikke ungdommen på stedet starter med "blanke ark" når de involveres i prosessene.

Både unge og voksne informanter framholder at meningsdanning og påvirkning skjer enten ansikt til ansikt i personlige møter der den direkte debatten eller samtalen kan finne sted, eller den skjer i avisa der den er synlig for alle. Siden mail er lukket og nettdebatter brukes lite, blir det mindre vits i å bruke tid på å ytre seg her dersom en vil synliggjøre sine standpunkter for flere. De tradisjonelle kanalene oppfattes altså som viktigere.

Denne studien bygger opp om annen forskning som viser at elektronisk kommunikasjon mellom innbyggere og kommunens politikere og administrasjon er lite ubredt og har liten betydning når det gjelder meningsdanning og politikkutforming. Hvorfor skulle dette være veien å gå for ungdom når det ikke er det for voksne? At nettbaserte dialoger senker terskelen for kontakt og kommunikasjon er ikke tilstrekkelig for at ungdom skal involveres og engasjeres i større grad. Heller ikke spiller teknologien noen rolle eller bidrar til at politikerne får bedre innsikt i og forståelse for ungdoms situasjon og behov. Dersom det ikke generelt er gode tradisjoner for ungdomsmedvirkning i kommunen, bedrer neppe teknologien noe som helst. Den vil snarere tvert imot skape større avstand. Både ungdom og politikere vektlegger betydningen av direkte kontakt og tillit som viktige fortutsetninger.

## 3.4 Ungdomsbaserte nettsider

### 3.4.1 Forsøk på å etablere lokale nettsteder for ungdom

Kommunene i dette utviklingsprosjektet ønsket å etablere en nettside for og med ungdom, både for de på ungdomsskolen og videregående. Ungdomsrådet i Larvik og Barne- og ungdomsrådet i Øvre Eiker skulle være sentrale i dette arbeidet. Ett av forbildene var [www.Hamarungdom.no](http://www.Hamarungdom.no). Siden disse planene aldri ble realisert i prosjektperioden, fikk vi ikke studert hvordan de fungerte, hva slags rolleutøvelser hhv. voksne og unge hadde, og i hvilken grad de unge var aktivt ansvarlige og delaktige.

Ungdommenes motivasjon for å etablere interaktive lokale nettsteder var først og fremst knyttet til ønsket om å lage en informasjonskanal for "alt som skjer" og å åpne for dialoger, meningsutveksling og chatting ungdom imellom. Et slikt nettsted kunne være linket til kommunens hjemmeside eller være en selvstendig side.

Ungdommens beveggrunner for å etablere nettsted eller nettportal for ungdom var altså likeså mye knyttet til behovet og ønsket om en *dialogarena*. De så for seg meningsyttringer og diskusjoner mellom ungdom, mer enn mellom ungdom og voksne, selv om dette også inngikk i motivasjonen. De ønsket at politikere skulle få høre hva ungdom mener om saker, om unges behov og ønsker, og deres erfaringer fra det å være ung i denne kommunen. Slik kan vi si at de så for seg IKT som en blanding av informasjons- og påvirkningskanal: fra ungdom til politikere eller voksne i kommuneadministrasjonen.

Ungdom er sosiale og bruker nettet i stor grad til å opprette og forvalte sosiale relasjoner. Når de unge vi intervjuet beskrev nettsteder av og for ungdom, slike som de selv kunne tenke seg å opprette, syntes de relasjonelle motivene og forestillinger om gevinstene av dette å være integrert i en miks av nytte, informasjon, underholdning og meningsdanning, - noen ganger meningsdanning om lokalpolitiske saker. På dette tidspunkt var det ikke noen systematiske rutiner eller formalisert kontakt mellom ungdomsrådet og andre ungdommer, for eksempel ved at andre kunne komme med innspill eller at rådet kunne gi andre ungdom informasjon om det de jobbet med. En nettside kunne fylle denne funksjonen. Også de unge ga uttrykk for at den nåværende praksisen ikke var ”så veldig demokratisk”. I flere andre kommuner har dette vært et problem; at de involverte i ungdomsråd, felles elevråd eller andre deltakelsesorganer ikke har hatt god nok kontakt med bredere lag av ungdomsbefolkningen (Lidèn 2003, Vestel, Ødegård og Øia 2003).

Hvis en lokal nettside fungerer som en aktiv dialog- og debattarena der så vel meningsyttringer som meningsdanning ungdom imellom finner sted, kan den kompensere for en slags skjev representativitet i ungdomsrådet. Både i Larvik og Øvre Eiker ble ungdommene rekruttert direkte eller via elevrådene, dels etter omreisende pr-turnèer for å få unge interessert i disse posisjonene. Dette virker ikke å være unikt, mange steder foregår det på samme måten (BLD 2006). Resultatene er at det synes å være en blanding av spesielt dyktige unge (som de selv betegnet som ”flinkiser”) og spesielt politisk interessert ungdom. Nettet kunne vært en arena der mange ulike ungdomsstemmer ytret seg og slik fungere som en deltakerdemokratisk ordning som var lett tilgjengelig. Dette kunne supplere ”stemmen” fra mer utvalgte og representative organ, som ungdomsråd eller ungdommens kommunestyre. Siden et eget nettsted ikke ble realisert, ble det ikke anledning til å prøve ut og evaluere dette.

Ungdomsnettstedene som de ønsket seg og holdt på å planlegge, skulle også være en *informasjonskanal*. De så for seg at en nettbasert informasjonskanal kunne romme alt fra ungdomsaktuelle arrangementer, begivenheter, tilbud og opplevelsesmuligheter (*elektronisk oppslagstavle*), målrettet kommunal og annen offentlig informasjon om tjenester og velferdstilbud som er aktuell for ungdom (*elektronisk velferdstjeneste*), og informasjon om saker som var til utredning og behandling i kommunens administrative og politiske system, og som direkte eller indirekte har betydning for ungdom (*elektronisk politikkinformasjon*).

Å drifte en slik tredelt informasjonskanal vil stille store krav til så vel voksne som ungdom som produsenter, mer enn på en dialogarena som ”driftes” av deltakerne i kraft av deres bidrag (som på nettssamfunn). Innhold må stadig oppdateres og fornyes, informasjonen må innhentes og sjekkes, og så gis en form som er

”omskrevet” for formålet. Det interessante ville være at ungdom her både kunne være produsenter og medprodusenter i informasjonskanalen; *produsenter* av informasjon om ungdomskultur, arrangementer og begivenheter, og *medprodusenter* for kommunal/offentlig informasjon om velferdstjenester, politikk og stedsutvikling. Ved å gi ungdom en medprodusentrolle i informasjonskanalen ville det være mulig å nå flere unge: de kunne bidra til *utvelgelse* av stoff som er aktuelt for ungdom og de kunne bidra til å *utforme* måten stoffet blir presentert på slik at det blir forståelig og inspirerende. Ved å gjøre ungdom delaktig i utvelgelse og ”oversettelse” av stoff til og om ungdom, vil sannsynligvis mulighetene for å nå den aktuelle målgruppen kunne økes betraktelig.

Når disse prosjektene med egen hjemmeside for ungdom og egen ungdomsportal ikke ble noe av, - det virker nærmest som de rant ut i sanden eller ble parkert – så er forklaringene sammensatte. Vi kan peke på vesentlige elementer som forklarer hvorfor det gikk som det gikk, - elementer som samtidig framstår som forutsetninger for å lykkes:

- Slike prosjekt er avhengig av en ildsjel som har tidsressurser nok og tilstrekkelig teknologisk kompetanse til å få på plass prosjektet (prosjektpådriverrolle)
- Teknologiske muligheter endres og utvikles raskt, og ungdom får nye muligheter for å kommunisere og dele på nettet. MSN og nettsamfunn kom for alvor i denne tiden, og representerte sterke konkurrenter og dekket deler av behovet
- Forbilder ble nedlagt: ungdomsportaler i andre kommuner viste seg å være vanskelig å holde oppe over lang tid, både fordi det krever mye av både unge og voksne som skal drifte dem, og fordi konkurransen fra nye nettsamfunn ble for stor
- En medvirkende forklaring var nok at det tok så lang tid å drøfte teknologiske løsninger at de entusiastiske ungdommene ”forsvant”. Konsulenter eller eksterne firma ble i utgangspunktet engasjert, men nettsider ble aldri realisert. En del av dette dreide seg om diskusjon om juridiske og etiske forhold og kjøreregler, om identifisering og anonymitet og systemer for tilgang/passord for produsenter og avsendere av stoff. På denne tiden var dette relativt ferske utfordringer for kommunene. (at nye nettsamfunn bare et par-tre år senere skulle endre synet på denne type spørsmål ganske radikalt, kunne en ikke forutse)
- Det er nødvendig at kommunen bruker ressurser til kompetansebygging og kursing av ungdom som skal være med å bygge opp og drifte en slik side. Selv om mange unge i dag er datakyndige og vant med å legge ut ting på nettet, må de skoles i det å ha redaksjonelt ansvar for innhold, sørge for oppdateringer og involvere ulike ungdomsmiljøer og ungdomsstemmer. Langt på vei kan dette defineres som et ansvar for at et ungdomsnettsted fungerer demokratisk og demokratifremmende.

### 3.4.2 Nye nettsamfunn er attraktive og konkurrerende arenaer

Forbilder ble nedlagt: ungdomsportaler- og nettsider i andre kommuner viste seg å være vanskelig å holde oppe over lang tid, både fordi det krever mye av både unge og voksne som skal drifte den, og fordi konkurransen fra nye nettsamfunn ble for stor. Forbildet som ungdom i UR i Larvik ønsket å kopiere, [www.Hamarungdom.no](http://www.Hamarungdom.no), ble nedlagt. Ungdomsrådernes egne nasjonale nettside ([www.ungmakt.no](http://www.ungmakt.no)), som en portal til ungdomsråd over hele landet, er ikke særlig oppdatert. Mange av de siste innleggene der er et par år gamle. Denne nettsiden ”av og for ungdom som vil noe” skulle være en nasjonal møteplass for ungdomsråd der de kunne utveksle erfaringer med ungdomsrådsrepresentanter fra andre kommuner rundt i landet.

Teknologiske muligheter endres og utvikles raskt, og ungdom får nye muligheter for å kommunisere og dele på nettet. MSN og nettsamfunn kom for alvor i denne tiden, og representerte sterke konkurrenter og dekket deler av behovet. Først kom Myspace i august 2003, Youtube i begynnelsen av 2005, og sist, men ikke minst: Facebook. Facebook var opprinnelig forbeholdt universiteter og utvalgte bedrifter i USA, men ble gjort allment tilgjengelig i september 2006. I 2008 var Facebook blitt det største nettsamfunnet i verden med mer enn 175 millioner aktive brukere, hvorav 1,4 millioner nordmenn (Morgenbladet mars 2009). I tillegg til Facebook, som er svært populært blant norske ungdommer, brukes også Nettby av mange. En nyere studie om ungdom og nettsamfunn viser at ungdom bruker nettet aller mest til kommunikasjon. Nå er det slik at *daglig* deltar 70% av 16-19-åringene i nettsamfunn, 66% prater på MSN eller lignende og 74% sender/mottar e-post. Men også søk etter informasjon og nyheter er utbredt: 67% bruker søkemotorer og 67% leser elektroniske nyheter daglig (Storsul m.fl. 2008)

For ungdom er det aller viktigste å være i dialog med andre unge, kjente og ukjente. Den ungdomssosiale siden ved nettbruken gir at kommunikasjon med voksne vanskelig blir særlig attraktivt. Nettsamfunn, som Facebook og Nettby, har raskt utviklet seg til å bli viktige møteplasser og kommunikasjonskanaler for unge, og de kjennetegnes blant annet av at det ikke er skarpe skiller mellom det sosiale, det underholdende og det nyttige, altså mellom det seriøse og det lekende. Et annet kjennetegn er at de unge her skaper, deler og distribuerer informasjon og innhold, dvs. at de er aktive produsenter. Et tredje kjennetegn er at disse nettsamfunnene er utpreget sosiale og legger til rette for at brukerne kan synliggjøre og vise fram sine sosiale nettverk, delta i grupper og bygge nye nettverk. De fleste er først og fremst opptatt av å holde oversikt over hva vennene gjør, og vedlikeholde vennskap og bekjentskaper (Storsul *ibid*). Det finnes også spillsamfunn og muligheter for å spille mot eller sammen med kjente og ukjente andre.

Nettets muligheter er særlig viktig fordi det brukes i unges identitetsprosjekt; å skape seg selv og presentere seg selv er langt på vei et sosialt prosjekt. Dette er viktigere for ungdom i overgangsfasen mellom barn og voksen, der identiteten utvikles og rekonstrueres på en måte og i et omfang som er både viktigere og voldsommere enn i de fleste andre kommende livsfaser. Unges identitetsprosjekter finner sted på arenaer der de viktigste andre, de jevnaldrende, holder på med det samme. Mennesker speiler seg i omgivelsenes oppfatninger av hvem de er, og det blir derfor viktig å prøve å kontrollere hva slags inntrykk andre danner seg av en. Begrepet ”presentation of self” (Goffman 1959) har fått en utvidet betydning og relevans med den nye teknologien

og den nye delekulturen vi finner i nettsamfunnene. Goffman hevdet at vi alle er opptatt av å presentere oss selv på måter vi mener vi er tjent med og at vi derfor mer og mindre bevisst ”kontrollerer” den informasjon vi sender ut om oss selv og som andre bruker for å danne seg et inntrykk av oss. Unges muligheter til å presentere seg, gjennom hva slags informasjon om seg selv de for eksempel legger ut på sin hjemmeside, blogg eller Facebook-profil, er klart annerledes enn for bare få år siden. Dessuten; i et flyktig og foranderlig samfunn, kan identiteter ”med et tastetrykk” forandres. Sammenlignet med face-to-face vil Facebook og andre nettsted med selvpresentasjon være mer selektiv; du velger spesielt ut del-elementer når du bygger opp og bygger om profilen din, det du vil andre skal se ”av deg”.

Selvpresentasjonen foregår også gjennom produktene en deler med andre, enten det er tekster, bilder, filmer, musikk, spillelister, linker eller applikasjoner. På samme måte vil medlemskap i nettverk eller grupper på nettet fungere som identitetsmarkører som forteller hva en står for, mener, er tilhenger eller motstander av. Goffmans begrepspar ”backstage” og ”frontstage”, som han brukte som metaforer hentet fra teaterlivet, får nytt innhold når det anvendes på internettets ”scener”.

I det interaktive nettets barndom var det mye oppmerksomhet rundt det å ikke (måtte) avsløre sin identitet, både for å beskytte seg selv og for å kunne leke med identiteter eller anonymt kunne produsere og sende hva som helst. Disse mulighetene er selvsagt til stede i dag også, og anvendes av mange. Studiene av nettavisenes debatter som viser at de i stor grad er useriøse, uregjerlige og framstår som til dels brutale viser nettopp dette (Winsvold og Skogerboe *ibid.*). Men framveksten av nettsamfunn og andre nettjenester har endret anonymitetsforvaltningen og ført til at nettopp identitetsprofilering er et poeng; for det første at selve identiteten med bilde og navn ligger ute, for det andre at innholdet profilerer deg og din personlighet, og for det tredje at identiteten gjøres tilgjengelig for enorme nettverk via besøk på andres Facebook-sider og lignende.

Men også de ungdomsbaserte nettstedene må hele tiden oppdatere seg i så vel form som innhold for at de ikke skal oppleves som kjedelige. Den viktigste grunnen til at ungdom slutter å bruke enkelte nettsamfunn er at de opplever dem som kjedelige og at vennene flytter til et annet nettsamfunn. Hele 85% oppga at de sluttet å bruke et nettsamfunn fordi det var kjedelig. Og de flytter i flokk: de vil være der hvor venner og bekjente er. Hamarungdom.no, som var et lokalt og regionalt populært nettsted i flere år, ble lagt ned i desember 2007. Fokusgruppeintervjuer i studien av nye nettfenomen (Storsul *m.fl. ibid.*), som bl.a. fant sted på Gjøvik, illustrerer dette. De fleste ungdommene på Gjøvik brukte tidligere nettsamfunnene Gjøvikungdom og Hamarungdom, men da Facebook og Nettby tok av, sank aktiviteten så mye at disse lokale/regionale nettstedene ble nedlagt.

Nettsamfunn skiller seg i betydelig grad fra kommunenes nettsider, og de tilbyr unge helt andre former for kommunikasjon og selvpresentasjon. Når det viser seg at kommunenes nettsider også for voksne først og fremst fungerer som kanaler for informasjon til innbyggerne, og stort sett produsert fra administrasjonen og ikke fra politikerne, så er det ikke til å undres over at disse nettsidene ikke fungerer som dialog- og debattarenaer for ungdom. De har både en form og et innhold som oppleves som ganske kjedelig for ungdom.

Det ligger utenfor dette prosjektet å undersøke hva som i dag finnes av lokale nettstedet av og for ungdom. Men det er verdt å nevne at det nå finnes flere regionale nettstedet som er langt bedre tilpasset ungdom. Disse er gjerne knyttet til ungdommens fylkesting, fylkets ungdomspanel eller lignende organer. Felles for mange av disse nettsidene er at de gir informasjon om innflytelsesorganene og deres arbeid, samtidig som de er elektroniske oppslagstavler for hva som skjer av kulturarrangementer og synliggjør hva som er viktige politiske saker for ungdom. Saker dreier seg ofte om kultur, transport, trafikksikkerhet, helsetjeneste, skolelokalisering, elevombud, miljø, bolig, arbeidsmuligheter og utdanning. Noen har dessuten linker til kommunale ungdomsråd. Eksempler på slike nettstedet er [www.ungWEB.no](http://www.ungWEB.no) (Møre og Romsdal), [www.ufu.no](http://www.ufu.no) (Sør-Trøndelag), [www.ungint.no](http://www.ungint.no) (Nord-Trøndelag), [www.ungkultur.igest.no](http://www.ungkultur.igest.no) (Hordaland), [www.uft.no](http://www.uft.no) (Oppland), [www.ungting.no](http://www.ungting.no) (Hedmark) og [www.nfk.no/](http://www.nfk.no/) Ung i Nordland. Disse nettsidene bekrefter inntrykket av at det er informasjon og kommunikasjon ungdom imellom som er det sentrale. Kobling mot dialog med voksne politikere er svak eller fraværende, men det refereres til direkte møter med fylkespolitikere. De regionale nettstedene kan selvsagt ikke betraktes som konkurrenter til lokale nettstedet, men mer som supplement og inspirasjonskilde. Noen er også på Facebook, de satser på en å bli en mer interaktiv nettside med fokus på web2.0 (som Ung i Nord-Trøndelag).

Facebook og Nettby skal dessuten nå tas i bruk i stedsutviklingsprosjekter der en vil engasjere ungdom og kartlegge deres behov og meninger om ulike spørsmål knyttet til dette (ref. pågående prosjekter NIBR/Guri Mette Vestby: [www.stedsforskning.no](http://www.stedsforskning.no)). Nettsamfunnene åpner nye muligheter for datainnsamling, samtidig som det medfører så vel nye metodiske som forskningsetiske spørsmål.

Det er for øvrig også relevant å nevne nettstedet [www.ung.no](http://www.ung.no), som inneholder offentlig informasjon til ungdom om mer enn 100 ulike emner: ”alt fra adopsjon og førerkort, til kriminalitet og samliv”. Siden dekker behovet for generell informasjon, og det opplyses at den har i snitt 180-200 000 besøk hver måned. I tillegg til informasjon, er det spørsmål/svar-tjeneste og diskusjon. Den driftes av Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (BUFdir).

### 3.5 Ungdom og IKT-basert medvirkning: fokus på voksenrollen

Avslutningsvis vil vi rette søkelyset også på voksenrollen i denne type arbeid. Dette er noe som har fått liten eller ingen oppmerksomhet når fokuset er på ungdom og/eller lokale politikere. Dersom en skal få nye praksisformer for ungdoms deltakelse, innflytelse og samfunnsengasjement til å fungere, - og kanskje ved hjelp av IKT, - må noen i kommuneadministrasjonen ta hånd om dette. I alle tre casene vi fulgte viste det seg at en viktig forutsetning var at det fantes voksne ildsjeler eller ressurspersoner, og at disse ble tildelt adekvate ressurser for oppgaven. Prosjektpådriverrollen var undervurdert. Det synes også som det var undervurdert hvor krevende det var å gjennomføre prosesser med å involvere ungdom i utforming og etablering av eget nettsted. Å synliggjøre de(n) voksnes rolleutøvelse vil derfor også være relevant i jakten på forklaringer på hvorfor dette strandet.



Det første som slår oss er at en både må ha en viss teknologisk kompetanse og en viss sosial kompetanse vis a vis ungdom. Dessuten bør en ha en forståelse for ungdoms rett til å ytre seg og for at de kan og bør ha en plass i demokratiske prosesser. Det siste er særlig viktig når ytringer inngår i kommunal politikktutforming og utvikling av tjenesteproduksjon. Da fordres ytterligere kompetanser, slik både voksne og unge informanter framhever i intervjuene; nemlig kunnskap om selve det politiske og byråkratiske forvaltningssystemet, samt evne til både å forstå og ”oversette” forvaltningsspråket for ungdom og ”filtrere” innholdet. En spesiell form for prosesskompetanse er også påkrevd, som koblet med sosial kompetanse dreier seg om relasjonell kompetanse. Med andre ord: en ikke så rent lite krevende rolleutøvelse! Nedenfor utdyper vi fortutsetningene knyttet til en slik rolleutøvelse. Sitatene fra unge og voksne bygger opp under dette.

a) *Teknologisk kompetanse* er nødvendig, men er samtidig noe som kan ivaretas av andre i systemet. Men det fordrer en innsikt i hva teknologien kan brukes til og hvordan:

b) *Digital kompetanse* (digital literacy) derimot kan være svært nyttig. Denne type kompetanse sikter til ervervet kompetanse mht. kritisk og aktiv bruk av IKT: som evnen til å navigere hensiktsmessig på nettet, fortolke og bruke multimodale og ikke-lineære tekster, utøve kildekritikk, beherske normer og regler som gjelder i nettsamfunn etc.

c) *Demokratiforståelse*: En forståelse for ungdoms rett til å ytre seg og for betydningen av å involvere ungdom og få fram deres erfaringer og synspunkter. Det dreier seg om at medvirkning er demokratibyggende prosesser (”At man tar barn og unge på alvor” og ”At man synes det er viktig”).

d) *Sosial kompetanse*: Evnen til å snakke med og kommunisere med folk, og i særdeleshet ungdom. Videre evnen til å gå inn i konfliktsituasjoner, men også å gi anerkjennelse og utvise empati. Ungdom selv framhever at det er viktig med noen som liker ungdom og liker å være sammen med dem: (”Du må ha noen som er glad i ungdommen!” og ”Må kjenne barn og unge og hvordan de tenker” og ”Gi ros! At de blir stolte av å sitte der! At de har gjort en god jobb! ...da øker interessen”)

e) *Prosesskompetanse*: Medvirkning dreier seg i stor grad om prosesser og samhandling mellom ungdom og voksne (”Viktig at de voksne ikke manipulerer de unge...en må være minst mulig styrende, men hjelpe, - de unge trenger voksne støttespillere og hjelpere” og ”Må kunne/tørre komme med råd, hjelp, veiledning, korrigerende til de unge, og klare å vurdere når dette er påkrevd...og nyttig” og ”At man tør å gripe inn og gi unge ”kvalifiserte valgmuligheter” når det anses som nødvendig”)

f) *Systemkompetanse*: Kunnskap om selve det politiske systemet og den kommunale forvaltningen, og om hvordan disse fungerer (”At man klarer å sette innspillene inn i en sammenheng og ta det videre, følge opp vedtak, få det inn i planer” og ”Kompetanse til å fortolke saker i et overordnet perspektiv, men så konkretisere det” og ”Kjennskap til PBL pluss andre lover og områder” og ”Skal jobbe med et helt kommunalt system, ikke bare barn og unge”)

g) *Språkeforståelse og oversetterkompetanse*: Evne til både å forstå og ”oversette” forvaltningsspråket og filtrere innholdet. Den voksne blir en mediator mellom to

språklige diskurser som kan plasseres i hver sin ende av en skala fra det (mest) formelle til det mest uformelle. På mange måter kan en si at ungdomsdiskursen er lengst unna den byråkratiske politikerdiskursen. Siden det er ungdom som skal prøve å inngå i og finne en plass på den voksne samhandlingsarenaen, og ikke omvendt, er det de som "taper". ("Kunne fortolke det byråkratiske språket og "oversette" det" og "Det byråkratiske systemet og språket...og strategien")

*b) Lokalkunnskap:* Det fremheves også at det er en klar fordel å kjenne den aktuelle kommunen som er arena for de unges hverdagsliv og livskvaliteter, og kjenne til ungdomsmiljøet på konkrete steder i kommunen.

Det som i utgangspunktet kan se ut som en ganske grei rolleutøvelse: å være en voksen prosjektleder eller sentral aktør for å få realisert intensjonene om økt medvirkning i lokalsamfunnet for ungdom ved bruk av IKT, viser seg altså å være en ganske krevende rolle. Heri ligger en "skjult" kompleksitet som vi mener faktisk er en relativt kritisk faktor. Særlig i de tilfelle der dette kommer på toppen av mange andre oppgaver. Når det i tillegg stilles relativt små ressurser til rådighet, og det heller ikke er noen statlige stimuleringsmidler som fulgte med, er det forståelig at slike utviklingsprosjekter kan "fade ut". De blir dessuten svært personavhengige og derved sårbare. Når en ildsjel da blir satt på andre oppgaver i andre prosjekter i tillegg, eller for eksempel går ut i svangerskapspermisjon, så blir det ingen som trer inn i tomrommet som er så krevende.

Avslutningsvis synes vi dessuten det er nødvendig å spørre om det kanskje er slik at det som i utgangspunktet ble ansett som en vesentlig forutsetning for å lykkes kanskje kan ha blitt en barriere i stedet: kommuner som har en rekke utviklings- og forsøksprosjekter på gang, som gjerne gjensidig beriker hverandre, kan nå en form for metningspunkt. Det kan rett og slett bli for mange prosjekter å bestyre og drifte i tillegg til den løpende virksomheten.

### 3.6 Oppsummering: demokrati, deltakelse og teknologi

I dette kapitlet har vi forsøkt å drøfte noen kjennetegn, muligheter og utfordringer som vi kan trekke ut av casene vi studerte. Denne studien viser at elektroniske kommunikasjon mellom ungdomsinnbyggere og kommunens politikere og administrasjon er lite ubredt og har liten betydning når det gjelder meningsdanning og politikkutforming. Hvorfor skulle dette være veien å gå for ungdom når det i liten grad er det for voksne? At nettbaserte dialoger senker terskelen for kontakt og kommunikasjon er ikke tilstrekkelig for at ungdom skal involveres og engasjeres i større grad. Det synes dessuten som om politikere selv er lite proaktive for å få til dette og i liten grad bruker nettet for å skaffe seg bedre innsikt i og forståelse for ungdoms situasjon og behov. Dersom det i kommunen ikke generelt er gode tradisjoner for innbyggermedvirkning og ungdomsmedvirkning spesielt, bedrer neppe teknologien noe som helst. Den vil snarere tvert imot skape større avstand. Både ungdom og politikere vektlegger betydningen av direkte, personlig kontakt og tillit som viktige forutsetninger. Dette er også noe som kommer tydelig fram i de eksempelsamlingene og det veiledningsmaterialet som Barne- og likestillingsdepartementet har utarbeidet i de senere årene (BLD 2003, 2005, 2006, 2007). For øvrig har det stor betydning og signaleffekt at det arbeidet ungdom legger ned i ungdomsråd

og andre medvirkningsarenaer faktisk fører til noe. Signaleffekten kan således være positiv eller tvert imot kommunisere det motsatte.

Dersom kommunene skal få til økt medvirkning og deltakelse for ungdom, må de bruke ressurser til å bygge opp gode systemer for så vel representative ordninger (som ungdomsråd og lignende) og mer deltakerdemokratiske ordninger (som dialogfora, involvering i planprosesser, samarbeid i stedsutviklingsprosesser, prosjektbasert medvirkning og deltakelse og lignende). Da må det også brukes ressurser på å skolere så vel ungdomsrådene som voksne i kommuneadministrasjonen og lokale politikere om demokratisk deltakelse og samhandling mellom generasjonene. At dette ikke må foregå på de voksnes premisser, sier seg selv. Politikerne må mer på banen, ikke bare kommuneadministrasjonen<sup>2</sup>.

Det er en utfordring å synliggjøre for ungdom hva lokalpolitikk faktisk dreier seg om og at de enkelte konkrete sakene er viktige for unges trivsel, helse og tilhørighet. Det er innholdet som får ungdom engasjert, ikke kanalene eller verktøyet IKT i seg selv. Det er de voksne som må legge til rette for at dette kan styrkes. Men hvis ungdom blir involvert som medprodusenter kan nettet brukes til å informere om dette i et språk og en form som treffer denne aldersgruppen. Dette er også i tråd med forslagene fra *Gruppen for ungdomsdemokrati* som i 2007 ble etablert av Kommunal- og regionaldepartementet for å få frem ungdoms forslag til økt demokratisk deltakelse (KRD 2007).

Ungdomsrådene vil antakelig få større legitimitet og anerkjennelse dersom deres representativitet bedres: det er et problem at de ikke har gode rutiner og kanaler for kontakt, informasjon, innspill og korrektiv fra bredere lag av ungdomsbefolkningen. Etablering av en lokal nettside for ungdomsrådet, der de informerer om sin virksomhet og åpner for andre unges innspill og kommentarer, vil være en måte å bedre dette på. Det vil dessuten i seg selv kunne fungere som en deltakerdemokratisk praksis, der også voksne politikere kan lytte til mange og ulike ungdomsstemmer og derved få innsikt og forståelse for ungdoms lokale livsbetingelser og behov. Flere nettstedet på fylkesplan kan brukes som inspirasjonskilde i denne sammenheng.

En lokal nettside laget av og for ungdom, og der dialogene ungdom imellom er det viktigste, kan også bidra til å øke samfunnsengasjement blant ungdom. Når ungdom selv presenterer saker det jobbes med eller tas initiativ til, så vil en kunne øke tilgjengeligheten fordi formen og perspektivet er i tråd med ungdomskulturelle uttrykk og forståelsesformer. Dessuten kan det på et slikt nettsted bli mulig å synliggjøre at lokalpolitikk faktisk dreier seg om saker som er viktige for ungdom: som fritidstilbud, kulturaktiviteter, idrett og anlegg for ulike fysiske aktiviteter, skole, helse, transport, boliger, by- og stedsutvikling. Det blir nå lagt til rette for forsøk med stemmerett for 16-åringer ved lokalvalgene i 2011, i tråd med Stortingsmeldingen som nylig er behandlet (St.meld. nr 33 (2007-2008) "Eit sterkt lokaldemokrati"). Da vil det måtte bli økt oppmerksomhet om hva som er viktige lokalpolitiske saker for ungdom, hvordan lokaldemokratiet fungerer og hvordan det kan fornyes hvis en bedre legger til rette for og styrker dialogen med ungdomsbefolkningen.

---

<sup>2</sup> Regjeringen oppnevnte i 2008 en ekspertgruppe som både skulle vurdere ungdoms fritidsmiljø og ungdoms demokratiske deltakelse og innflytelse lokalt, og komme med forslag til tiltak. Ekspertgruppen har avsluttet sitt arbeid og rapport foreligger nå (BLD 2009)

## Litteratur

- BLD(2003): Mer innflytelse til barn og ungdom – eksempler fra arbeidet i kommuner og fylker
- BLD (2005): Fra rockebinge til sandvolleybane – aktiviteter og møteplasser for ungdom i ulike lokalmiljø
- BLD (2006): Håndbok for ungdomsråd
- BLD (2007): Fra barnehage til ungdomsportal – eksempler på barne- og ungdomsinnverknad i kommunane
- BLD (2009): Ungdoms fritidsmiljø. Ungdom, demokratisk deltagelse og innflytelse. Utredning fra ekspertgruppe nedsatt av Barne- og likestillingsdepartementet januar 2008. (Halvor Fauske, Yngve Carlsson og Guri Mette Vestby)
- Brattvåg, H. (1999): "Vi skal være de voksnes samvittighet!" – om unges medvirkning i offentlig planlegging. Hovedoppgave i sosiologi. Universitetet i Oslo.
- Engelstad, F. og Ødegård, G. (red.) (2003): Ungdom, makt og mening. Makt- og demokratiutredningen. Gyldendal Akademisk. Oslo.
- Goffman, E. (1959): *The Presentation of Self in Everyday Life*. Doubleday Anchor Books. New York
- Hansen, G. S. (2008): E-communication: Strengthening the Ties between Councillors and Citizens in Norwegian Local Government? *Scandinavian Political Studies*. Vol. 31 – No. 3, 2008
- Hansen, G. S. Og Vabo, S. (2008): Styringsdilemmaer i lokaldemokratiet – økte utfordringer med digitalisering? I: Enli og Skogerbo (red.): *Digitale dilemmaer. Nye medieformer, nye utfordringer*. Gyldendal Akademisk. Gyldendal Norsk Forlag Oslo
- Hansen, G. S. og Winsvold, M. (2008): Utgjør internett noen forskjell? Om politisk inkludering av innbyggere med funksjonsnedsettelse. *Tidsskrift for Velferdsforskning*, Vol. 11, No.3, 2008.
- Hoff, J.I. et al (eds.) (2000): *Democratic Governance and New Technology – Technologically Mediated Innovations in Political Practice in Western Europe*. London: Routledge.

- KRD (2007): Kleppa ønsker ungdomsråd. Pressemelding 14.12.2007. Gruppen for ungdomsdemokrati la fram ”120 punkter for å øke den demokratiske deltakelsen blant unge” (www.krd.no)
- Lidèn, H. (2003): Ungdomsråd – politisk lekestue? I Engelstad og Ødegård: Ungdom, makt og mening. Makt- og demokratiutredningen. Gyldendal Akademisk. Oslo.
- Lorentzen, H. og Winsvold, M. (2008): E-initiativ – en evaluering av forsøk med elektronisk innbyggerinitiativ. NIBR-rapport 2008:19.
- Morgenbladet (2009): Homo Sapiens 2.0 (Morgenbladet 13.-19.mars 2009)
- Nørbech, T. (2001): ”Var det så mye bedre før?” I Ungdom og makt, MDU-rapport nr. 30, Oslo: Unipub
- Statskonsult (2002): IKT i det offentlige 2002. Notat 2002:4.
- Storsul, T. m.fl. (2008): Nye nettfenomener. Staten og delekulturen. Forsknings- og kompetansenettverk for IT i utdanning (ITU) og Institutt for medier og kommunikasjon (IMK), Oslo
- Skogerbø, I.M. og Winsvold, M. (2008): Nettet som debattarena. I: Enli og Skogerbø (red.): Digitale dilemmaer. Nye medieformer, nye utfordringer. Gyldendal Akademisk. Gyldendal Norsk Forlag, Oslo
- St.meld. nr 33 (2007-2008): ”Eit sterkt lokaldemokrati”
- Vestby, G.M. (2001): Technology and the Transformation of Social Roles and Social Relationships in Schools. Paper to the 5th Conference of European Sociological Association
- Vestby, G.M. (2003): Medvirkning i skolen som byggestein i demokratiutvikling? I Engelstad og Ødegård (red.): Ungdom, makt og mening. Makt- og demokratiutredningen. Gyldendal Akademisk. Oslo.
- Vestby, G.M. og Røe, P.G. (2004): Fortellingen om en stedsutvikling. En sosiokulturell studie av sentrumsutvikling i Eidskog. NIBR-notat 2004:10
- Ødegård, G. og Berglund, F. (2008): Opposition and Integration in Norwegian Youth Networks. The Significance of Social and Political Resources, 1992-2002. Acta Sociologica. Vo. 51 No.4. December 2008